БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 188(5080)
Среда
Сентябриин
18
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Мүнөө һү бэлэдхэлэй ба тоһо болбосоруулгын гүрэнэй түсэбые дүүргэхэдэ үдэр бүхэнэй шиидхэхы шанартай болоод байхада, нютагуудай партийна, советскэ ба бэлэдхэлэй органууд бэлэдхэлнүүдэй талаар бүхы дутуу дундануудаа шууд усадхажа, гүрэнэй энэ шухала хэрэгые хүтэлбэрилгые үндэһөөрынь һайжаруулха ёһотой.

„Правда“,

һү ба тоһо бэлэдхэлэй шиидхэхы үдэрнүүд

һү бэлэдхэл ба малай тоһо болбосоруулга гүрэнэй тон ехэ удхашанартай юм. Парти ба правительство энэ асуудал тушаа онсо анхарал хандуулжа, һү ба тоһо таһалгаряагүйгөөр оруулха ябадалда зорюулһан бодото хэмжээ-ябуулгануудые зохёоһон байна. Бэлэдхэлнүүдэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэһэнһээ городууд ба ажаүйлэдбэриин центрнүүдэй арад зониие өөхэ тоһоор хангаха ябадал ажалшан арадай материальна байдалые һайжаруулга дулдыдана.

Нютагуудай партийна ба советскэ эмхизургаануудай олон хүтэлбэрилэгшэд энэ тон шухала зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ гүрэн түрын ашатаһые хаража хандаһан ба тэрэниие дүүргэлтые шадамараар эмхидхэһэн байна. Туркменскэ ССР һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргээ. Корело-Финскэ ССР-тэ жэлэй түсэб сентябриин 1-дэ 7, процентээр үлүүлэн дүүргэгдэһэн, Приморско хизаарта—3,7 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэһэн байха юм.

Армянска Грузинска, Азербайджанска, Таджикска ССР-нүүд Якутска АССР, Хабаровска хизаар ба Крымскэ область жэлэй түсэбые дүүргэхэнь ойртоо.

Астраханска, Грозненско, Ленинградска ба бусад олон областьнуудта һү тоһо бэлэдхэл амжалтатайгаар ябуулагдажа байна.

Гэхэтэй хамта, һү тушааха ба тоһо болбосоруулха талаар гүрэнэй даалгабарие хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһан районууд үсөөн бэшэ. Эдэ районуудта тон түрүүндэ Молотовско, Новосибирскэ, Рязанска, Кировскэ областьнууд, Казахска ба Узбекскэ ССР-нүүд хабаадана.

Гэхэ зуура, нэрлэгдэһэн областьнууд ба республиканууд түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын бүхы арга-боломжонуудтай. Эндэ үнеэнэй ашаг шэмэ, адууһа малайнь үбһэ тэжээлээр хангалта өөһэдынгөө уялгануудые дүүргээд байһан районуудһаа муу бэшэ юм.

Ямар шалтагаан дээрэһээ хэдэн районууд һү бэлэдхэлые муугаар ябуулнаб? Зарим нэгэн областьнуудай партийна ба советскэ органууд бэлэдхэлнүүдые хүтэлбэрилхэ ябадалһаа зайлаһан байна. Бэлэдхэлнүүдые бодото дээрэнь ябуулхын орондо заседани ба зүблөөнүүдые хэжэ хизаарлана. Үсөөн бэшэ тогтоолнуудые гаргадаг, хэмжээ-ябуулгануудые хараалдаг аад, харин тэдэнэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта хэдэггүй. Заримдаа бэлэдхэлэй худэлмэринүүдые бүхыдэнь бэлэдхэлэй эмхизургаануудта найдажа даалгаад, партийна органууд тэдэнэй худэлмэриие шалгадаггүй, тэдэнэй худэлмэриие заабарилан ябуулдаггүй байна.

Партийна хүтэлбэрилэгшэдэй ба партийна организацинуудай түрүү зэргын зорилго хадаа гүрэнэй ашатаһые наринаар хараха сахиха, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ба колхознигуудые гүрэнэй жаяг заршамые мэдэрдэг болохоор хүмүүжүүлхэ ябадалда байна. Тиигэбэшье, хэдэн областьнуудай райкомууд ба колхозно партийна организацинууд малай ашаа, шэмые дээшэлүүлхэ тушаа колхозуудай худэлмэриие хүтэлбэрилдэггүй гүрэндэ һү тушааха талаар уялгануудые дүүргэхын хойноһоо хаража ажаглажа байдаггүй, колхознигуудай дунда ниитэ-политическэ худэлмэри ябуулдаггүй байна. Нютагай зарим нэгэн партийна ба советскэ эмхи зургаанууд тоо бүридхэлые муугаар хэхэ, колхозуудай фермэнүүд дээрэ һү урихэ ба хулгайлха ябадалые харангүй өнгөрөдөг, гүрэнэй урдахи уялгануудаа колхозуудай дүүргэхэ тушаа гүрэнэй жаяг заршамые бүдүүлигээр эбдэхэ ябадалые тэсэжэ байха юм. Эдэ бүгэдэ хадаа һү тушаалгын хэдэн районуудта хангалтагүйгөөр ябуулжа байһанай гол шалтагаанууд болоно.

Бэлэдхэлнүүдэй ябасын хойноһоо үдэр бүриин хиналта нютагуудай партийна, советскэ эмхизургаанууд ба бэлэдхэлэй органуудай зүгһөө хэгдэдэггүй ябадал гүрэнэй жаяг заршамые һуларуулха ябадалда хүргэбэ. Энээнһээ боложо һү тушааха ёһотой нилээд олон ажахынууд гүрэнэй урдахи өөһэдынгөө уялгануудые хуулияар тогтоогдоһон болзорто дүүргэнгүй, тэдэнэй олониинь һү тушаажа эхилээгүй байха юм.

Жэшээлхэдэ, һү тушааха ёһотой Ульяновска областиин бүхы ажахынуудһаа 11 шахуу процентнь өөһэдынгөө уялгануудые дүүргэжэ эхилээгүй байна. Казахска СССР-эй ажахынуудай заримань һү тушаажа эхилээгүй.

Иимэ байдал мүн бусад зарим областьнууд ба республиканuудта бии гээшэ.

Гүрэнэй урдахи уялгануудаа дүүргэхэгүй гэһэн хүнүүдтэ абтаха хуулияар тогтоогдоһон хэмжээнүүд үшөө хүсэдөөр абтанагүй. Рязанска областиин Спасска райондо бэлэдхэлэй Министерствын органууд жаяг заршамые эбдэгшэдые харюусалгада хабаадуулхын орондо, уридшалан һануулгануудые тараажа хизаарлаад лэ, саашадаа ямаршье хэмжээнүүдые абадаггүй.

һү бэлэдхэл ба тоһо болбосоруулгада СССР-эй мяха ба һүнэй ажаүйлэдбэриин Министерствын системын һү тушаажа абаха пунктнууд ба тоһоной заводуудай муугаар худэлмэрилһэн ябадал ехээр һаад хэнэ. Краснодарска хизаар, Молотовско, Смоленскэ ба бусад областьнуудта һүнэй тоһолигые шалгаха гуримые эбдэхэ ушарнууд үзэгдэнэ. Бүхэли сүүдхэ соо һү тушаажа абалга эмхидхэгдэнэгүй. һү тушаалгаар тоосоо сагболзортоо хэгдэнэгүй. СССР-эй мяха ба һүнэй ажаүйлэдбэриин Министерство өөрынгөө предприятинуудта гурим журам байгуулха сагынь тулаа.

Гүрэндэ һү тушаалгые һаатуулжа байһан гүрэндэ харша һаналтай шууд тэмсэхэ хэрэгтэй. Ногооной ургасын муу байһанһаа боложо үнеэд һү багаар үгэнэ гэһэн шалтагаанууд ямаршье үндэһэгүй. Ган гасуур болоһон районуудташье хура бороо ороһоной һүүлдэ ногоон һайнаар ургаад байна. Малые бэлшээхэ сагые эгээл һайнаар ашаглаха ба тэрэшэлэн тон шэмэтэ тэжээл болохо ботва, огородно культуранууд, сахарна свекло, спиртын ба крахмалопаточна ажаүйлэдбэриин хаядаһые һү үгэлгые ба эдеэ-хоолой һүнэй зүйлнүүдые гаргалгые дээшэлүүлхын түлөө ашаглаха хэрэгтэй.

Мүнөө һү бэлэдхэлэй ба тоһо болбосоруулгын гүрэнэй түсэбые дүүргэхэдэ үдэр бүхэнэй шиидхэхы шанартай болоод байхада, нютагуудай партийна, советскэ ба бэлэдхэлэй органууд бэлэдхэлнүүдэй талаар бүхы дутуу дундануудаа шууд усадхажа, гүрэнэй энэ шухала хэрэгые хүтэлбэрилгые үндэһөөрынь һайжаруулха ёһотой.

Колхоз бүхэн һү тушаалгын түсэбые саг болзортонь дүүргэжэ, бусад тушаагшадта гүрэнэй жаяг заршамай жэшээ харуулха ёһотой. Гүрэнэйгөө урдахи уялгые дүүргээгүй нэгэшье һү тушаагша байхагүйе туйлаха хэрэгтэй. Хэрбээ нютагуудай партийна, советскэ эмхизургаанууд амаараа бэшэ, харин хэрэг дээрэнь һү тушаалгын гүрэнэй түсэбые хуулияар тогтоогдоһон болзорто үгэ дуугүйгөөр дүүргүүлхын хойноһоо ёһотой хиналта хангажа шадаа һаа, энэ зорилго дүүргэгдэхэ ба дүүргэгдэхэ ёһотойшье байна.

(Сентябриин 13-ай «Правдын» түрүү бэшэг).

Түсэбһөө гадуур 11000 литр һү тушаахын түлөө

Мухо-Бортын сомоной „Улаан ...“ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Будаев, партийна организациинь секретарь нүхэр Дугаров) Закаменай түрүү колхозуудай нэгэниинь юм.

Тиин, энэ колхозой членүүд, ... малшад һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ бүри эршэтэйгээр оролсоһон байгаа. Тэрэнэй ашаар, дээрэхи колхоз гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид, августын 20-до 108,5 процент дүүргэһэн байха юм.

Мүнөө энэ колхозой һаалишад түсэбһөө гадуур 11000 литр һү гүрэндэ тушааха уялга абаһан байна.

М. ХОНДОРОНОВ.

ТАРЯА БА ҮБҺЭ ХУРЯАЛГЫЕ ТҮРГЭНӨӨР ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ БҮХЫ ХҮСӨӨ ХАНДУУЛАЯ

КОМБАЙНЕР ПЛЮСНИНАЙ ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ

Сагаан-Усанай машинно-тракторна станциин түрүү комбайнер Иван Плюснин гэгшэ Дзержинскиин нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин поли дээрэ худэлмэрилнэ. Тиихэ зуураа нүхэр Плюснин үргэлжэ үндэр бүтээсэ туйлажа ябана.

Сентябриин 12 хүртэр нүхэр Плюснин «коммунар» комбайнаар 400 гектар таряа хуряажа, 500 килограмм горючи арбилһан байха юм. Мүнөө хуряалгаяа үргэлжэлүүлһээр.

С. ЗОДБОЕВ.

Үбһэнэй үндэр ургаса

Михаил Васильевич Ефимов Сэлэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой (Загастай) эрхим луговод юм. Энэ нүхэр республикын солото луговод В. А. Герасимовай дүршэлые халан абажа сабшалангай ургасые нилээдгүй дээшэлүүлнэ.

Мүнөө жэлдэ нүхэр Ефимов 222 гектар сабшаланһаа дунда зэргээр га бүриин 22 центнер ургаса хуряаба. Мүн 4 гектар туршалгын участогһаа га бүриин 140 центнер үбһэ хуряаһан байха юм.

1946 ондо сабшалангай үндэр ургаса хуряаха уялгаяа нүхэр Ефимов үнэн хэрэгүүдээр дүүргэбэ.

П. АНГАРОВ.

Түрүү үбһэшэдтэ нэмэлтэ түлбэри

Хориин аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой үбһэхуряалгада ябаһан хэдэ-хэдэн түрүүшүүл ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон үбһэ абаха болоһон байна.

Тэдэнэй дунда нүхэр Морхоновой хүтэлбэрилдэг звеногой членүүд Д. Гомбоев, Н. Цыденов ба бусад бии. Эдэнэр үбһэ гараар сабшаха нормонуудаа үдэр бүри үлүүлэн дүүргэдэг байна. Тиин, ажалай нэмэлтэ түлбэридэ 7,50—9,10 центнер үбһэ абаха болонхой.

Д. ЖАМСУНОВ.

ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ТУШААНА

Молотовой нэрэмжэтэ колхоз Яруунын аймаг соо түрүүлжэ Поперечнэдэхи бэлэдхэлэй пунктда шэнэ ургасын таряа тушааба. Тус колхоз сентябриин 20 болтор гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө дүүргэхэ уялга абаһан байха юм.

Мүн Эгэтын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз гүрэндэ таряа ба огородой эдеэ тушаажа байна.

Ц. Д. ДУГАРОВ.

Сэлэнгын МТС-эй түрүүшүүл

Тракторна худэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, үлүүлэн дүүргэһэн түрүү трактористнууд Сэлэнгын МТС-тэ яһала олон. Тэдэнэй дундаһаа трактористнууд Д. Д. Будаев, Д. Р. Будаев гэгшэд тусгаар шалгарна. Эдэвэр тракторна худэлмэринүүдэйнгээ жэлэй түсэбые 116 һаа 170 процент хүртэр дүүргэһэн байха юм.

Тэрэшэлэн МТС-эй машинно-тракторна мастерскойн худэлмэрилэгшэд Власов, Молохов гэгшэд эрхим худэлмэриин үльгэр жэшээнүүдые харуулна.

П. АНГАРОВ.

Үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэнэ

Закаменай аймагай „Улаан Одон“ колхоз үхэр малдаа үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ байна. Энэ колхоз үбһэхуряаха түсэбөө августын 20-до 111 процент дүүргээ. 13614 центнерэй орондо, 15000 центнер үбһэ абажа, валова суглуулгын түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Мүнөө тус колхозойхид эрхим шанартай үбһэ бэлэдхэжэ үргэлжэлүүлһээр.

Ахын колхозууд түрүүшынхеэ овощь ургуулба

Энээнһээ урда жэлнүүдтэ Ахын аймагай колхозууд огородой эдеэ таридаггүй байһан юм. Тиин, мүнөө жэлдэ „Улаан шарза“ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Нагаслаев) хартаабха, капуста, тамхи тариһан байгаа. Колхозой огородые даагшаар нүхэр Нальханов томилогдоо һэн.

Огородой эдеэ түрүүшынхеэ ургуулха туршалга хэһэн „Улаан шарза“ колхозойхид һанаһандаа хүрэмэ ургаса хуряажа абаа.

Д. ИМЕЕВ.

Парай хоёрдохи хахалалгые унжагайруулна

Парай хоёрдохи хахалалгые Кяхтын аймагай колхозууд ехэхэнээр унжагайруулна. Больше-Лугска сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Дансаранов оройдоо 8 га пар хоёр дахин хахалаад байна. Тэрэшэлэн Усть-Кяхтын сомоной Ульяновой нэрэмжэтэ, „Улаан Сүбэгтэ“ колхозууд парай хоёрдохи хахалалгые илангаяа ехээр унжагайруулна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Зарубин, партийна организациинь секретарь нүхэр Лужников) парай хоёрдохи, хахалалгада нэгэшье морин плуг табяагүй байһаар. Тус аймагай 6 колхоз парай хоёрдохи хахалалгые мүнөө хүртэр захалаагүй байха юм.

Гадна, эдэ колхозуудай хахалһан түрүүшын пар дээрэ буртаг үбһэн угаа ехээр ургашоо.

Иимэ байдалые саашадаа ябашье тэсэхэ аргагүй. Кяхтын аймагай хүтэлбэрилхы эмхи-зургаануудай худэлмэрилэгшэд ойрын сагта онсо анхаралаа табижа, парай хоёрдохи хахалалгада эрид хубилалта хэхэ байна.

Б. ДЫМБРЫЛОВ.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ БЭЛЭДХЭХЭ САГ ТУЛАА

Малай дулаан байрануудые түхеэрнэ

Сталинска табанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө малые урин дулаан байрада үбэлжүүлхэ ябадал шухала болоно.

Иволгын аймагай „Авангард“ гэжэ колхоз 70 толгой эбэртэ бодо малай, 50 толгой адуунай үбэлэй байрануудые шэнээр бариһан байна. Тэрэшэлэн „Красный пахарь“ гэжэ колхоз үбэлэй бэлшээриин газар дээрэ 80 толгой эбэртэ бодо малай байра түхеэрбэ.

„Улаан Оронго“ гэжэ колхозой һүнэй-товарна фермые даагша нүхэр Цыреновагай ба хониной-товарна фермые даагша нүхэр Хышиктуевагай хүтэлбэреэр тус колхозой үбэлэй малай байрын хэжэ заһабаринууд, дезинфекци ба сагаадалга гэхэ мэтын худэлмэринүүд ябуулагдажа байна.

Б. Г. ШИРЕТОРОВ.

ЯРУУНЫНХИД МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ МУУГААР БЭЛЭДХЭНЭ

Үнэтэ сагай үнгэржэл байһан болобошье, Яруунын аймагай олонхи колхозууд адуу малаа дулаан байраар ба элбэг тэжээлээр хангахын түлөө хүсэд оролдолго гарганагүй.

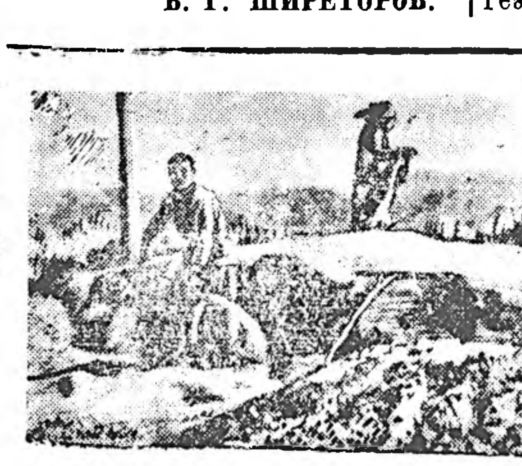
Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ худэлмэриин темпэ һүүлэй үедэ доошоо орожо байха юм. Олонхи колхозууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ табан хоногой графигые дүүргэнэгүй. Комбайнаар хуряагдаһан таряанай һолэомые үрилтэгүйгөөр соможо абаха тушаа яруунынхид онсо һаналаа табипагүй.

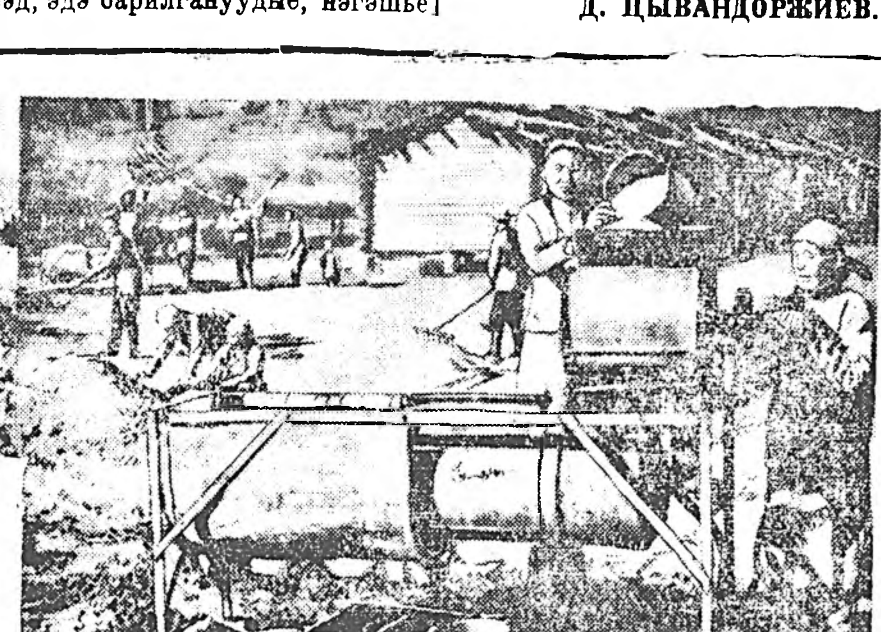
Мүнөө жэлдэ ган гасуур байһан дээрэһээ ехэнхи колхозууд холо хүбшэ газарта үбһэ сабшаха байна. Тиимэһээ иимэнүүд газарнуудта малай 14 шэнэ байра түхеэрэгдэхээр хараалагдана. Теэд, эдэ барилгануудые, нэгэшье колхоз эхилээдүй байха юм. Хуушан байрануудай олонхидынь ехэхэн заһабаритай ба шэнэ газарта урилагдаха байна.

„Улаан туяа“ колхоз эбэртэ бодо малай 3 гүүртын байрануудые шэнээр түхеэрэхэ, тугалай нэгэ байра шэнээр бариха ёһотой аад, мүнөө хүртэр юушье хэнэгүй. Гадна, хуушан байрануудаа угааха, сагаадаха, дезинфекци хэхэ мэтын хэмжээнүүдые аймагай нэгэшье колхоз эхилээдүй байһаар.

Зүгөөр, аймагай малажалай таһагай хүтэлбэрилэгшэд ба зооветеринарна худэлмэрилэгшэд үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые шангадхаха тушаа зохистой хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай.

Д. ЦЫВАНДОРЖИЕВ.

Закаменай аймагай «Большевик» колхоздо таряахуряалгын худэлмэри муу бэшээр ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус колхозой колхознигууд таряагаа сэбэрлэжэ байна.

О. Зеккиин фото.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

1947 ондо карточна системые һэлгэхэ ба нэгэн адли сэнтэй болгохын тулада условинуудые бэлэдхэхын зорилгоор, СССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол карточна системые һэлгэхэ үедэ коммерческэ сэнгүүдые һалгаахын ба шэнэ пайкова сэнгүүдые нэгэн адли гүрэнэй сэн гээшэ гэжэ соносхохын тулада үндэр ехэ коммерческэ үнэ сэнгүүдые химдаруулхаар ба пайкова сэнгүүдые нэгэ бага дээшэлүүлхээр зорюулагдаһан хэмжээ-ябуулгануудые мүнөө энэ гэһээр бэелүүлхэ ябадалые шухала дээрэ тоолоһон байна.

Пайкова үнэ сэнгүүдые дээшэлүүлһэн ушарһаа бага ба дундуур салин-хүлһэ абадаг худэлмэришэд ба албахаагшадта бэрхэшээл ушаржа болохо байһыень харалсажа, СССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол һарадаа 900 түхэригһөө дээшэ бэшэ салин-хүлһэ абадаг худэлмэришэдэй гээлтые бусаан хүсэлдүүлхын тулада, салин түлбэриие дээшэлүүлхэ гэжэ шиидхэһэн байна гэбэл: һарадаа 300 түхэриг хүртэр абагшадта 110 түхэриг хүртэр нэмэхэ; 500 түхэриг хүртэр абагшадта—100 түхэриг; 700 түхэриг; хүртэр абагшадта 90 түхэриг; 900 түхэриг хүртэр абагшадта—80 түхэриг; гүрэнэй хангалта дээрэ байжа тэдхэмжэ абадаг ажал хэдэггүй пенсионернүүд ба сэрэгэй албахаагшадай бүлэнэртэ һара бүриин 60 түхэриг: стипенди абадаг студентнүүдтэ: дээдэ һургуулинуудта—һара бүриин 80 түхэриг, техникумүүдтэ—һара бүриин 60 түхэриг хүртэр нэмэхэ болоно.

Дээрэ дурсагдаһан салин хүлһэ түлэлгэ ба мүн тэрэшэлэн пайкова болон коммерческэ үнэ сэнгүүдые хубилгаха ябадал 1946 оной сентябриин 16-һаа хүсэндөө орохо байна.

Гайхамшагта фильм

Бидэ, Бурглавлидэй хэдэн худэлмэрилэгшэд, „Тангариг“ гэжэ кинофильмые харабабди. Энээниие сэдьхэлээ хүдэлэнгүйгөөр хаража болохогүй байба. Советскэ арадай өөрынгөө большевистскэ партиин ба агуухэ Сталинай ударидалгаар хорёод жэлэй туршада тэмсэжэ туйлаһан илалтанууд энэ фильм соо харуулагдана. Эдэ илалтануудые туйлахын түлөө тэмсэлдэ ба Эхэ ороноо хамгаалалгын Агуухэ дайнда хабаадалсаһан бидэнэй сэдьхэлдэ энэ фильм ехэ омог, баяр түрүүлбэ.

Фильмын гол герой хэн бэ гэбэл, манай советскэ баатарлиг, эрэлхэг, илагша-арад, манай большевистскэ парти, манай агуухэ вождь Сталин мүн.

Агуухэ Сталинай образые артист Геловани гэгшэ айхабтар мэргэн шадабаритайгаар харуулжа шадаа.

Москвагай Улаан Талмай хэдэн мянгаад хүнүүдээр дүүрээд байхадань, нүхэр Сталин үгэ хэлэжэ, Ленин багшын нангин захяануудые үнэн сэхээр дүүргэхэбди гэжэ арадайнгаа зүгһөө агуухэ тангариг үгэжэ байһан энэ үе фильм соо хамагай хүсэтэй, сэдьхэл хүдэлгэмэ үе мүн.

Саашань советскэ арад агуухэ Сталинай ударидалгаар Ленин багшынгаа захяануудые яажа бэелүүлһыень, түрүүшын тракторһаа эхилээд агуухэ гигантнууд—сталинградска тракторна, горьковско автомобильна заводуудые бүтээһэн социалистическэ индустри байгуулжа, хүдөө ажахыгаа үзэгдөөгүй үндэртэ хүргэжэ, Эхэ ороноо хүгжөөн гэрэлтүүлһэн ехэ замынь хуу харагдана.

Генералиссимус Сталинай ударидалгаар манай советскэ арад, Улаан Арми болбол немецкэ фашизмые ба империалистическэ Японие бута сохижо гайхамшагта илалта туйлаһаниинь харагдана.

„Тангариг“ болбол советскэ кинематографиин бүтээһэн зохёолнуудай дунда хамагай түрүү һууриие лабтай эзэлнэ.

БАГАДАЕВ М. В.

ВКП(б)-гэй Областной Комитедэй XXIV пленум

„Партиин ургалта тухай ба ВКП(б)-гэй зэргэдэ шэнээр орогшодтой партийно-эмхидхэлэй болон партийно-политическэ хүдэлмэринүүдые шангадхаха тушаа хэмжээнүүд тухай“ ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол

ВКП(б)-гэй Обкомой секретарь нүхэр Лобсановай элидхэлһээ

Партиин Центральна Комитет болбол энэ оной июлиин 26-да «Партиин ургалта тухай ба ВКП(б)-гэй зэргэдэ шэнээр орогшодтой партийно-эмхидхэлэй болон партийно-политическэ хүдэлмэринүүдые шангадхаха тушаа хэмжээнүүд тухай» тогтоол баталан абаба. Бүхы партийна организацинуудта энэ тогтоол хадаа онсо шухала удхашанартай болоно, юундэб гэхэдэ, энэ хадаа дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ партиин ургалтые дүнлэжэ, партиин саашадаа бүхэжэхэ зорилгонуудые тодорхойлно.

Центральна Комитет болбол өөрынгөө тогтоол соо иигэжэ заана: **«Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ манай парти болбол советскэ Эхэороной эрхим патриодуудые—фронтнууд дээрэ шэн габьяатайгаар байлдаһан Улаан Арми ба флодой сэрэгшэд болон тылдэ шэн зоригтойгоор ажаллаһан хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенциин дундаһаа түрүү хүнүүдые өөрынгөө зэргэдэ абажа нилээдгүй ехээр ургаһан байгаа».** Саашадаа, түс тогтоол соо иигэжэ заагдана: «ВКП(б)-гэй зэргэнүүдэй энэ ургалта болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ большевистскэ партиин алдар нэрэнь бүхы советскэ арадай дунда ургаһыень ба манай парти болбол ниитэ ажалшадтай өөрынгөө барисаае үшөө ехээр бүхэжүүлбэ гэжэ гэршэлнэ. Манай Эхэ орондо үхэлэй аюулай тохеолдоод байһан үедэ хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай ба советскэ интеллигенциин, түрүү хүнүүдэй өөһэдынгөө хуби заяае партитайгаа таһаршагүйгөөр холбохые хүсэһэн ябадал хадаа советскэ олонниитын байгүүлалтада арад ниитын хэмжээлэшэгүй үнэн сэхэ байһаниие ба большевистскэ партиие тойрожо советскэ арадай нягтаар жагсанги байһаниие харуулна».

«Ажалшад хадаа манай партиие өөрынгөө парти, ойро дүтын парти ба түрэл парти гэжэ тоолодог, тэдэнэр болбол энэ партиие үргэдхэхэ ба бүхэжүүлхые үнэн сэдьхэлһээ хүсэдэг, тиин өөрынгөө хуби заяае тэрээнэй хүтэлбэридэ һайн дураараа найдадаг байна», —гэжэ нүхэр Сталинай хэлэһэн эли тодо гэршэнь партиин зэргэнүүдэй энэ ургалта мүн лэ болоно үгэнэ.

Дайн сэрэгэй үедэ ВКП(б)-гэй членүүдэй кандидадуудта, сэрэгэй урда тээхи эды шэнээн хугсаатай сасуулбал, хоер дахин олон хүнүүд абтаһан байна. Манай партиин түүхэдэ тэрэнэй зэргэнүүдэй иимэ ехэ ургалта үшөө байгаагүй юм.

1942 ондо, манай Эхэ орондо айхабтар ехэ аюул тохеолдоод байһан жэлдэ, партида тон олоороо оролго эхилээ һэн. 1941 ондо элсүүлэгдэһэндэ орходоо, 1942 ондо партида 5 дахин олон хүнүүд ороһон байгаа.

Манай парти болбол хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад ба советскэ интеллигенциин дундаһаа эрхимэй эрхим хүнүүдые Советскэ засагай хэрэгтэ, Ленин-Сталинай партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ хүнүүдые нэгэдүүлнэ. Манай Эхэ ороной ажалшад хадаа коммунистнуудые арадай аша туһын түлөө тэмсэгшэд, шэнэ хүхюун сэнгэлиг ажабайдалые шэн зоригтойгоор байгуулагшад гэжэ, мүн большевистскэ партиие—өөрынгөө шалгагдамал вождь өөрынгөө дайшалхы авангард гэжэ харадаг байха юм. Энэншье тон ойлгосотой юундэб гэхэдэ, манай партиин политическэ лини ба бодото ажал ябуулгань дайн сэрэгэй жэлнүүдэй шэрүүн хатуу шалгалтые нэрэтэй түрэтэйгөөр дабажа гараһан байна.

Партида абаха хэрэгтэ иимэ ехэхэн дутуунууд ба алдуунууд юундэ гараһаб гэжэ асууя? Манай партийна организацинууд, эхин организацинууд, тэрэшэлэн райкомууд ба айкомууд партида орогшодые тон дутуугаар шалгажа үзэдэг, партида орогшодой анкетнэ мэдээнһээ, үйлэдбэриингөө даалгабариие дүүргэлтэ болгожо байһан процентыень хаража үзөөд, тэрэ хүниие еһотой һайнаар шалгадаггүй. тэрэнэй хэрэгые, тэрэнэй урдынь аяг зангыень ба үзэл бодолыень гүнзэгыгөөр бэеэрээ хаража үзэдэггүй байха юм.

Залуу коммунистнуудай зүгһөө партийна жаяг заршамые эбдэхэ ябадал халаа, түбхын түрүүндэ олонхи партийна организацинуудай өөрынгөө зэргэнүүдтэ олон тооной шэнэ членүүдые абаад, тэдэнэр тухайгаа тон түргэнөөр мартадаг. Бурят-Монголой партийна организациин райкомуудай үдэр бүриингөө хүдэлмэри дээрэ үшөө гүйсэд һайнаар бэеэ зэһээгүй членүүд ба кандидадуудые мартадаг дээрэһээ гаралаг байна.

Областной партийна организациин ниитэ дээрээ ехэхэнээр ургахатай хамта, тэрэнэй составые һайжаруулха талаар бидэнэр ехэхэн дутуунуудтай байнабди. Ажаүйлэдбэриин ба транспортын хүтэлбэрилхы һалбаринуудай хүдэлмэришэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые партида шэлэн абалга хангалтагүй байһан тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй заабари тэрэшэлэн манай Бурят-Монголой областной партийна организацида хамаадана.

Һүүлэй табанжэлэй туршада партиин кандидадуудта абтагшадай дунда сэхэ станогто хүдэлмэрилжэ байдаг хүдэлмэришэдэй тоо миил 12,6 процент, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоо 6,8 процент тоологдоно, тиихэдэ бусад албахаагшад 47,8 процент болоно.

Тэрэшэлэн хүдөөгэй парторганизацинуудта партида шэлэн абаха ябадалай шанарынь тон муу гээшэ. Областной партийна организаци хадаа табанжэлэй туршада партиин кандидадуудта миил 109 тракторист, 26 комбайнер, 265 фермые даагшад, 247 таряан ажалай бригаданuудай бригадирнууд ба 120 хүн хүдөө ажалай мэргэжэлтэниие абаһаниие гаарамжатай байна гэжэ яахадаашье болохогүй.

Комсомол болбол партиин эдибхитэй туһалагша ба шухала резервнь байһаниинь мэдээжэ. Теэд, манай парторганизацинууд комсомолецуудые тон һулаар зарим районуудта оройдоошье партида абанагүй. Кабанскын парторганизаци энэ жэлэй 6 һарын туршада гансахан нэгэ комсомолецые партиин кандидадта абаа, Заиграйн—гурбые, Бичурын, Мухаршэбэрэй ба бусад зарим партийна организацинуудта мүн лэ иимэрхүү байна.

Партийна организацинууд, эгээн түрүүндэ, райкомууд ба тэрэнэй секретарьнууд партиин составые һайжаруулха тухай большевистскэ анхарал оролдолго гаргадаггүй байһаниинь эдэ бүгэдэ ушарнууд баһа дахин бидэнэртэ харуулна гээшэ. Партиин райкомуудай олонхи секретарьнууд халаа районно парторганизациин ниитын тоогой ургалтатай һарын ба квартальна статистическэ тоосоондо гараа табиха дээрээ һонирхоод лэ, али нэгэн онлоо гобшолол оройдоошье хэдэггүй байха юм.

«Путь социализм» гэжэ колхозой парторганизациин суглаан 1946 оной мартын 14-дэ боложо «түрүүшынгээ суглаанай шиидхэбэриин дүүргэлтын ябаса тухай» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсээд, оройдоо гурбан үгөөр иимэ шиидхэбэри абаһан байна «Игумновай дурадхалые батална» гэһэн байгаа. Юун тухай дурадхал байһаниинь протокол соо хэлэгдэнгүй, бидэнэртэ таамаг юумэ болобо, теэд, партиин Прибайкальска айком хадаа хэрзэргэ энээниие таажа мэдэжэ байна гээшэб.

Кударын аймагай «Баян Булаг» гэжэ колхозой дэргэдэхи партийна эхин организаци хадаа июль һарын эхеэр өөрынгөө суглаан дээрэ «Үбһэ хуряалгада бэлэдхэлэй ябаса тухай» гэһэн асуудалаар таряанажалай бригадын бригадирай тоосоое дуулаад, «бригадирта выговор соносхохо» гэхэһээ ондоо тогтоол гаргаагүй байшоо.

Эхин парторганизацинуудта шиидхэбэринүүдээ бэшэхэдэнь айкомууд болбол саг болзор соонь заһабари ба туһаламжа үгэдэггүй байхаһаа гадна, эхин парторганизацинуудһаа протоколнуудай орожо байдаг ябадалые шалгадаггүй, тэрэниие уншажа, али нэгэн заабари хэдэггүй байдаг болошонхой.

Партийна суглаануудта бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэ хэрэг хадаа **Яруунын аймагта муу байна.** Олонхи организацинуудта суглаанууд хаа яа гэхэ гү айкомой пленумүүдһээ хэлэ **үсөөнөөр үнгэргэгдэжэ,** тэрээн дээрэ партийно-политическэ хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэн хэлсэдэггүй байна.

Аймагай учреждениүүдэй гэхэ гү, али аймагай газарай таһагай, аймагай финансын таһагай, хэлхээ холбооной конторын, прокуратурын парторганизацинуудта жэл хахадай туршада арайхан гэжэ нэгэ-нэгэ дахин суглаанууд болоһон байгаа. Иигэжэ партиин доторой хүдэлмэриие орхижорхиһонойнь үрэ бүхы областной партийна организацида мэдээжэ байһабшуу. Яруунын олонхи коммунистнууд, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хадаа советскэ хуули заршамые бүдүүлигээр эбдэжэ, хорото хэрэг хэжэ, гурэндэ ба колхоздо харша гэмтэ ябадалнуудые хэһэн юм.

Партиин доторой ба хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэринүүдые һайжаруулха, түбхын түрүүндэ, коммунистнуудые политическэ талаар хүмүүжүүлдэг шухала һургуули болохо партийна суглаануудые һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэхэ хэрэгые һайжаруулгые гартаа абаха саг ерээл.

Партида абалга тухай

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ манай Бурят-Монголойшье областной партийна организаци тон ехээр ургаһан байна. Улан-Удын городской партийна организаци энэ үедэ нэгэ хахад шахуу, Сэлэнгын аймагай парторганизаци хоер дахин шахуу, Бичурын—хоер дахинһаа үлүүтэй, Мухаршэбэрэй—хоер дахин шахуу ургаһан байгаа.

Сэрэгэй жэлнүүдэй үедэ партида орогшодой дунда, партиин кандидадуудта абтагшадай ниитын тоотой сасуулбал, хүдэлмэришэд 18,5 процент, колхознигууд 27,3 процент ба албахаагшад 54,2 процент болоно. Партида абтаһан албахаагшадай тоодо 12,7 процент инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, 11,3 процент эхин ба дунда һургуулинуудай багшанар тоологдоно.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ станок дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан хүдэлмэришэдэй дундаһаа коммунистнуудай тоо нэгэ хахад дахин ба колхознигуудай дундаһаа коммунистнуудай тоо хоер дахин шахуу ехэ болобо.

1942 ондо мүн манай республикын эрхим хүнүүдэй тон олоороо партида ороһониинь тэмдэглэхэ шухала.

Областной партийна организациин состав тухай зарим нэгэн мэдээе хэлээгүй һаа һонирхолгүй бэшэ. Областной партийна организациин составта 1942 онһоо 1946 он хүртэр партида ороһон коммунистнуудай тоо партийна организациин мүнөөнэй составай 68 процент болоно. Организациин гурбанай хоер хубинь залуу коммунистнууд болоно гээшэ.

Областной партийна организацида дээдэ, дунда ба гүйсэдбэшэ дунда һургуулиин эрдэмтэй хүнүүд 43,5 процент (1946 оной январиин 1-эй мэдээгээр), үлэгшэдынь—тайлбарилан хэлэхэдэ 56,5 процентнь эхин һургуулитай ба эрдэм багаар мэдэдэг коммунистнууд болоно.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ областной партийна организациин эхэнэрнүүдэй тоо гурба дахин шахуу ургаба. Энэ хадаа сэрэгэй жэлнүүдтэ республикын үйлэдбэриин ба олонниитын ажабайдалда манай эхэнэрнүүдэй гол хүсэниинь боложо байһаниинь харуулна, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилдэг эрхим мастернууд ба үйлэдбэриин командирнууд предприятинууд ба колхозуудта эхэнэрнүүдэй дундаһаа ургажа гараба.

Областной парторганизациин составай ниитэ дээрээ ургаһантай ба армиһаа табигдажа ерэгшэдээр нэмэһэнтэй хамта, республикын арадай ажахын гол һалбаринууд—хүдөө ажал, ажаүйлэдбэри болон транспорт дээрэ хүдэлмэрилжэ байдаг коммунистнуудай тоо нилээдгүй ехэ олон болобо.

* * *

Республикын партийна организацинууд хадаа партида шэнэ членүүдые ба кандидадуудые абаха хэрэгтэ олон тооной ехэхэн дутуу дунданuудтай байна. Партиин ЦК-гэй тогтоол манай областной партийна организацида бүрин түгэс хамаадаха байна, тэндэ иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Олонхи партийна организацинууд партида абалгын хэрэгые хүтэлбэрилхэдөө, партиин составые ходоодоо һайжаруулха тухай һаналаа табинагүй, ВКП(б)-гэй Уставые хазагайруулна, партида орогшодые тус бүридэнь шалгажа абаха еһо гуримые сахинагүй, партида абаха хэрэгые өөрөө бүтэхынь зүндэнь табижархидаг байна. Партийна организацинууд хадаа ВКП(б)-гэй зэргэнүүдые шанарай талаар бүхэжүүлхэ ябадалда хохидол хэжэ, ВКП(б)-дэ абаха хэрэгтэ нюлэ балай хандаха ябадал партиие һуладхаха, тэрээнэй зэргэдэ бэлэдхэл багатай хүнүүдэй шурган орохо ябадал гаргаха байһаниие мартаад, **мэдүүлгэ бариһан лэ хүнүүдые партида бултыень шахуу абана».**

Манай олонхи партийна организацинууд хадаа партида тус бүридэнь шэлэн абаха ябадалай еһо гуримые хазагайруулжа, ехэхэн алдуу эндүүнүүдые хэнэ, партида орогшодһоо эрилтэ хэхэ ябадалые һуладхана, партиин составые һайжаруулхын түлөө анхаралаа хандуулангүйгөөр, өөрөө бүтэхэ ябадал гаргаха зуураа, тоогой хойноһоо намнана.

Мэдүүлгэ баригшад бүхэниие партида абахаһаа гадна, парторганизацинуудай зарим секретарьнууд хадаа хүнүүдые партида элсүүлэн абажа байһан баримтанууд манай эндэ байһан юм. Секретарьнууд ба парторгнууд болбол партида орогшодой түлөө һайшаал бэдэрһэн, анкетынь бэшэжэ үгэхэ, тэрэнэй түлөө мэдүүлгэ бэшээд, тэрэниие гараһаань хүтэлжэ суглаанда асардаг заншалтай байгаа.

Жэшээлхэдэ, партиин Железнодорожно райком 1944 оной түрүүшын 9 һарын туршада мэдүүлгэ баригшадай нэгыеншье партида абахаһаа арсангүйгөөр толгой тоолон бараниинь партида абаа һэн. ВКП(б)-гэй Зэдын айком 1944 ондо ВКП(б)-гэй членэй кандидадта 83 хүниие абахадаа, оройдоо хоер хүниинь абахагүй гэһэн байгаа. Партиин Закаменай айком 1944 ондо 107 хүниие абахадаа, миил хоер хүниинь абахагүй гэһэн бэлэй.

Эдэ ба бусад зарим райкомууд ба айкомуудай зүгһөө партида орогшодһоо эрилтэ хэхэ ябадалые гаргаһан дээрэһээнь, бэлэдхэлгүй ба һайнаар шалгагдаагүй хүнүүд партида шургаһан байха юм.

Партиин доторой хүдэлмэри

Манай областной партийна организациин түрүүшын ээлжээнэй ба хойшолуулшагүй зорилгонь хадаа, партида абаха хүдэлмэриие уг үндэһөөрынь һайжаруулха ба залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлжэ, өөрынгөө составые һайжаруулхын түлөө саг үргэлжэ хүдэлмэри хэлгэдэ байна.

Партиин городской, районно ба аймагай комитедүүд болон эхин организацинуудай секретарьнууд ба парторгнууд партида абаха хэрэгтэ партиин Центральна Комитедэй тогтоолой гүн удхые шухала заабари гэжэ ойлгоод, саашадаа ВКП(б)-гэй Уставые хазагайруулаагүй бэлэй.

Партиин районно ба аймагай комитедүүдэй бюро дээрэ шэнэ хүниие партида абахалаа эхин парторганизациин секретарь элидхэл хэдэг ба партида шэнээр орогшодто бюро болтор партиин райкомой секретарьнуудай нэгэниинь заатагүй хөөрэлдөө хэдэг заншал гуримые һэргээн бодхоохо хэрэгтэй.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ ба сэрэгэй һүүлээр партиин үгаа ехээр ургаһан ябадал хадаа ВКП(б)-дэ шэнээр орогшодтой большевистскэ хүмүүжүүлгэ хэхэ гэһэн гол зорилго табина. Манай партиин зэргэдэ эдэ залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлжэ, залуу коммунист бухэн организацида ерэһэнэйнгээ түрүүшын үдэрһөө эхилжэ өөрынгөө партида, советскэ арадтаа алба хэхээр өөрыгөө бүхыдэнь үгэхэ еһотойбшуу.

Эдэ зорилгонуудые шиидхэхын тулада ВКП(б)-гэй аймагай, районно ба городской комитедүүд партиин доторой хүдэлмэриие эрид шууд һайжаруулжа, партийна эхин организацинууд бүхэнэй ажабайдалые барьялжа байдаг болгохонь зайлашагүй.

Залуу коммунистнуудые партийна ба олонниитын ажабайдалда эдиб хитэйгээр хабаадуулха, организацидаа партиин политикын асуудалнуудые саг үргэлжэ зүбшэжэ байха ябадал хадаа манай залуу коммунистнуудые большевистскээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байна.

Тиин, партийна эхин организацинуудые бүхэжүүлэнгүйгөөр партиин доторой хүдэлмэриие шангадхаха зорилгые шиидхэжэ болохогүй байһаниинь ойлгостой. Тиихэ зуураа, олонхи айкомууд ба райкомууд болбол партийна эхин организацинуудые тон муугаар хүтэлбэрилнэ. Партийна хүдэлмэрилэгшэд хадаа колхозууд ба предприятинуудаар ябахадаа, парторганизацинуудые зайлажа гараад, партийна эхин организацинуудай секретарьнуудта туһаламжа хүргэдэггүй, тэдэнэртэ заабари үгэдэггүй, коммунистнууд ямараар хүдэлмэрилнэб, хайшан гэжэ ажаһуунаб, тэдэнэй һуралсал тухайнь һонирхододоггүй байха юм. Манай эндэхи секретарьнууд ба парторгнуудай гурбанай хоер шахуу хубинь дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ партида ороһон, үдэр бүридэ туһаламжа хүлеэжэ байдаг залуу коммунистнууд гэжэ райкомуудай хүдэлмэрилэгшэд мартана гээшэ ха. Тэдэнэр хадаа эрхим хүнүүд, тэдэнэр хадаа ехэхэнээр хүдэлмэрилхые хүсэжэ байһан түрүү хүнүүд гээшэ, зүгөөр тэдэнэр партийна хүдэлмэри хэхэ талаар үшөөл багахан дүй дүршэлтэй хүнүүд болоно.

Партийна суглаанууд хадаа коммунистнуудые большевистскээр хүмүүжүүлхын шухала һургуули байһаниинь бүгэдэдэ мэдээжэ, тэды иимэшье һаань, партиин аймагай ба районой комитедүүд болбол партийна суглаануудай удхашанарые тоодоггүй байһаар, партийна суглаануудта ямараар бэлэдхэжэ, хэр зэргээр үнгэргэһэн тухайнь тон багаар һонирходог, табигдаһан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдэ, коммунистнууд барандаа эдибхитэйгээр хабаадалсана гү, шиидхэбэреэ хайшан гэжэ зохеоноб, баталагдажа абтаһан шиидхэбэринүүдэйнгээ дүүргэлтые ямараар эмхидхэжэ байһан тухайнь тон багаар һонирходог байха юм.

Олонхи организацинуудта партийна суглаанууд хадаа удаа дары үнгэргэгдэдэггүй, үнгэргэгдөө һаа эмхидхэлэй ба политическэ талаар доодо хэмжээндэ хэгдэнэ. Суглаанууд дээрэ партийна ажабайдалай асуудалнууд үсөөн табигдана, ехэнхидээ, ажахын гэхэ гү, гол түлэб ямар нэгэн кампаниин асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэшье һаа, тэрэншье еһо тэдыгээр үнгэргэгдэдэг байха юм. Тиимэ суглаанай ябаса ба тэрээн дээрэ баталагдаһан шиидхэбэриин удхань хадаа үйлэдбэриин зүблөөнүүдһээ зааханшье ондоо бэшэ боложо, коммунистнуудые һургаха ба хүмүүжүүлхэ юумэнь тон бага байдаг.

Прибайкальска аймагай партийна организацинууд 1945 ондо дунда жэшээгээр оройдоо гурба-дүрбэ дахин суглаа, түрүүшын хахад жэлдэ хоёр-хоёр дахин суглаануудые үнгэргэһэн байгаа. «Красная заря» колхозой партийна организаци 1946 оной нэгэдэхи квартал соо оройдоо нэгэ суглаа үнгэргөө. Тус суглаан хадаа жиирын коммунистнуудай үгэ хэлэлгэгүйгөөр үнгэргэгдэһэн байшоо. Парторганизациин секретарь ба колхозой түрүүлэгшэ үгэ хэлэдэг заншалтай болобошье һаа, тэдэнэр хадаа заншал болоһон дээрэһээнь, ехэнхидээ замһаан халижа, гансахан хараал шэрээл хэдэг байха юм.

Партийна хамтын суглаануудай **протоколнууд муугаар бэшэгдэнэ.**

Коммунистнуудай марксистско-ленинскэ хүмүүжэлгэ

Һүүлэй жэлнүүдтэ абтаһан коммунистнуудые марксистско-ленинскэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал партиин ЦК-гэй тогтоол соо табигдана. «Партийна организацинууд партида шэнээр абтаһан хүнүүдые идейно-политическэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгые һулаар ябуулна,—гэжэ тэрэ тогтоол соо хэлэгдэнэ. Марксистско-ленинскэ теориие бэеэ даажа шудалха ябадал муугаар эмхидхэгдэнхэй. Обкомууд, крайкомууд, союзна республиканuудай компартинуудай ЦК-нүүд болбол партиин членүүд болон кандидадуудай марксистско-ленинскэ теориие тус тустаа шудалха хэрэгтэ оролсохогүй гэһэн буруу һөөргэ замда оробо, тэдээндэ зохихо туһаламжа үзүүлэгүй. коммунистнуудай политическэ һуралсалайнь хойноһоо шалгалта хэнэгүй.

Коммунистнуудые, илангаяа партида шэнээр ороһон хүнүүдые политическэ талаар хүмүүжүүлхэ тухай үсэд нэтэрүү ехэхэн хүдэлмэри болбол гансахан манай организациие, бүхыдөө манай партиие бүхэжүүлхэ тэды бэшэ, харин СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ тушаа айхабтар ехэ ажахын политическэ зорилгонуудые амжалтатай һайнаар шиидхэхэдэмнай туһалха байна гэжэ бидэ бүгэдэндэ элитэ.

Үшөө ВКП(б)-гэй 18 съезд дээрэ нүхэр Сталин иигэжэ зааһан байна: **«Гүрэнэй ба партийна хүдэлмэриин алишье һалбаридахи хүдэлмэрилэгшын политическэ хэмжээ ба марксистско - ленинскэ мэдэрэл хэды шэнээн дээрэ байнаб, тэды шэнээн ажал хүдэлмэринь өөрөө үндэр дээрэ ба иша үрэтэй, хүдэлмэриинь результадууд тэды шэнээн туһатай байха юм гэжэ аксиома шэнгеэр мэдэрхэ хэрэгтэй».**

Эгээл иимэһээ коммунистнуудай политическэ һуралсал тухай, кадрнуудай теоретическэ бэлэдхэл тухай, залуу коммунистнуудай идейнэ хүмүүжэл тухай асуудал тон хурсаар табигдажа байна гээшэ.

Коммунистнуудай политическэ һуралсалай хангалтагүйгөөр табигдаһан тухай партиин ЦК-гэй заабари болбол манай областной партийна организацида сэхэ хамаадаха байна.

Нэгэ хэдэн жэшээнүүдые харуулаад үгэе. Энэ жэлдэ республика соо райкомууд ба айкомуудай дэргэдэ үдэшын партийна 27 һургуулинууд хүдэлжэ байгаа. Партийна һургуулинуудта районно партийна ба советскэ эдибхитэн һуралсажа байдаг. Эдэ һургуулинууд расписаниин еһоор, таһалгарягүйгөөр, нарин нягтаар хүдэлмэрилхэ еһотой гэжэ һанахаар байгаа. Гэбэшье, бодото байдал дээрэ иимэ бэшэ байна. Тэдэнэр партийна эхин организацинуудай дэргэдэхи политһургуулинуудһаа холо муугаар хүдэлмэрилжэ байха юм.

Эдэ һургуулинууд программна материалаа үзэжэ майн 1-дэ дүүргэхэ еһотой байгаа. Тиин, 27 һургуулинуудһаа миил 14-иинь хүдэлмэреэ дүүргээ. Үлдөөшэ 13-инь мүнөөшье болтор дүүргэжэ шадаагүй.

Яруунын, Тарбагатайн, Кабанскын, Түнхэнэй ба Ахын аймагуудта эдэ һургуулинууд үшөө 1944 ондо эмхидхэгдэһэн юм. Теэд тэдэнэр мүнөөшье болтор хүдэлмэреэ дүүргээгүй. Мүнөө болоходо 1946 ондо дүүргэхэ байһандань найдахааршье бэшэ болоод байна. Партиин айкомууд болбол иимэ байдалые тэсэжэ байхаһаа гадна, эдээндэ ямаршье анхарал табихаяа болижорхиһон, тэрээн тухай огто мартажархиһан байха юм.

Партийна эхин организацинуудай дэргэдэ 138 политһургуулинууд хүдөө нютагуудта байгуулагдаһан байгаа. Коммунистнууд, комсомолецууд ба партийнабэшэ эдибхитэн эдэ һургуулинуудта һуралсана. Тэндэ һураха болзорынь ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтооһоной еһоор, 3—4 һара байхадань, манайда нэгэ жэл байна. Сентябриин нэгэн болтор миил 51 һургуули һуралсалаа дүүргэбэ. Бичурын, Баунтын, Байкало-Кударын, Зэдын, Прибайкальска аймагуудта хоердохи жэлээ хүдэлжэ байгаад программаяа дүүргэжэ ядаһан һургуулинуудшье бии.

Республика соо ВКП(б)-гэй түүхые шудалха 123 кружогууд, «Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн тухай» нүхэр Сталинай номые ба ВКП(б)-гэй Уставые шудалха тушаа 98 кружогууд эмхидхэгдэһэн байгаа, табанжэлэй түсэб тухай хуулиие шудалхаар мянгаһаа үлүүтэй кружогууд хүдэлжэ байна. Хэрбээ һургуулинуудта, элдэб кружогуудта һуража байһан ба тус тустаа һуралсажа байһан хүнүүдые тоолохо болоо һаа тон олон болохо юм. Гэбэшье, үрэ дүнгынь муу байна. Һургуулинууд ба кружогууд бэлэдхэлтэй багшанараар хангагдаагүй дээрэһээ муугаар хүдэлмэрилнэ, гуримгүйгөөр хүдэлмэрилнэ, үндэһэн программадаа тодхор татана. Мүнөө үеын политическэ событинуудые шудалха ябадалда һаа маршоод, эхилһэн хүдэлмэреэ эсэстэнь хүргэдэггүй байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Партиин аймагай ба районой комитедүүд һуралсалые муугаар эмхидхэһэн, коммунистнуудые, илангаяа партида шэнээр ороһон хүнүүдые идейнэ талаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие шалгаагүй байна. Обкомой пропаганда ба агитациин таһаг коммунистнуудай политическэ һуралсалые эмхидхэжэ шадаагүй. Партиин Обкомой бюро болбол энэ хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа хэмжээнүүдые саг соонь абаагүй, хүдэлмэриин энэ шухалын шухала участогой түлөө энэ таһагай харюусалгые үргөөгүй ба муугаар шалгажа байһан байна.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта.)

...П(б)-гэй Областной Комитедэй XXIV пленум

„Партиин ургалта тухай ба ВКП(б)-гэй зэргэдэ шэнээр ...огшодтой партийно-эмхидхэлэй болон партийно-политическэ хүдэлмэринүүдые шангадхаха тушаа хэмжээнүүд тухай" ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол

...П(б)-гэй Обкомой секретарь нүхэр Лобсановай элидхэлһээ

...лан Улан-Удэ городой Город... районой 18 парторганизацие ...жа, тиихэдээ 133 коммунист... хээрэлдэһэн байна. Тэдэнэй ...инь городской ба республи... ...а организацинуудай хүтэлбэ... ...партийна, советскэ ба эжа... хүдэлмэрилэгшэд болоно. Тэрэ ...инһэ миил 14-ниинь гэхэ гү, ...пройдоо 10 процентнь нэгэ ба... ...алдалгүйгөөр һуралсадаг бай... Шэнэ жэлһээ хойшо Городской ...и соо нэгэшье теоретическэ ...еренци болоогүй. Райком бол... коммунистнуудай теоретическэ ...хал тухай асуудалые нэгэшье ...и бюро дээрэ хэлсэжэ үзөөгүй ...и юм. Шалгагдаһан 18 партор... ...ацинһаа миил гурбандань энэ ...ал зүбһэн хэлсэгдэһэн ба тон ...гүй тогтоолнууд абтаһан бай... ...и. Жэшээлхэдэ, центральна ...графай парторганизациин тог... соо иигэжэ бэшээтэй байба: ...огто ба тус тустаа һураха ...гэй коммунистнуудые элирүүл... ...февралиин 26 болтор түсэб ха... ...а гэжэ партбюродо даалгаха». ...ан, кружогтошье, бэеэ даажа ...һураха дурагүй хүнүүдэй һуран... ...байхаданьшье болохо болоно ...гү? Нэрлэгдэһэн парторгани... ...и коммунистнууд партиин Ус... ...тухай мартаһан бололтой, пар... ...члэн бүхэн өөрынгөө теорети... ...хэмжээе үргэхэ тухай үдэр бү... ...проидохо эһотой гэжэ тэндэ хэ...

...н-Удэ городой центральна ...соо коммунистнуудые хүмүү... ...п ябадал нимээр табигдан... ...индэ нэн түрүүн партиин рай... ...тэрэнэй нэгэдэхи секретарь ...Хамаганов зэмэтэй гээшэ ...ээнэй түлөө партиин горком ...омшье зэмэтэй байха юм.

...худөөгэйшье партийна орга... ...нуудта энээнһээ дээрэ бэшэ ...юм. Олонхи аймагуудта за... коммунистнуудые идеологиче... ...лаар хүмүүжүүлхэ хэрэгые ...р эрхилдэг. тэдэниие кружо... ...политһургуулинуудта эрүүл... ...тэдээнние алгадгүй суглуул... ...рэлдэдэггүй байха юм.

...иин олонхи айкомууд ба ...ууд, тэдэнэй нэгэдэхи ...рьнууд энэ хүдэлмэриһөө хо... ...һон байжа, идеологическа ...эриие хоердохи ээлжээнэй ...эжэ тоолоод, хүдэлмэриин ...халын шухала участогые ...и лэ пропаганда ба агита... ...һагуудта бултыень даалгажархиһан, марксистско-ленинскэ теориие коммунистнуудай өөһэдөө үзэхэ хэрэгтэ оролсохогүй гэжэ бодоһон ба тэдэнэй хүдэлмэриин хойноһоо хиналта табяагүй байха юм. Коммунистнуудай марксистско-ленинскэ теориие шудалха тушаа хүдэлмэриинь ямар байһан тухай партийна эхин организацинуудай тоосоое бюрогой заседанинууд дээрэ үсөөн шагнадаг байна.

Коммунистнуудай һуралсалда туһалха эһотой байһан районно парткабинедүүд болбол муугаар хүдэлмэрилнэ. Парткабинедүүдэй нормальна условинууд тухай, түхеэрэлгэ болон тэдэнэй хүдэлмэриин удхашанар ба түсэб тухай оролдологгүй байна. Пропагандистска кадрнуудые ондоо тээшэнь хэрэглэхэ ябадал мүнөө болтор үргэлжэлһээр. Партиин зарим айкомууд болбол «Татарска партийна организацида идеологическа хүдэлмэриин байдал ба тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1944 ондо гаргаһан тогтоолые хамаарханагүй. Тэндэ иигэжэ хэлэгдэһэн бэлэй: «Областной, городской ба районно пропагандистска ба газетнэ штатна хүдэлмэрилэгшэдые пропагандистска бэшэ хүдэлмэридэ хэрэглэхэ ба ажахын кампанинуудай түлөөлэгшэд болгон районууд, сельсоведүүд ба колхозуудта байлгаха ябадалые болюулха»...

Жэшээлхэдэ, ВКП(б)-гэй Түнхэнэй айкомой секретарь нүхэр Башкуев болбол һургуулиин хүдэлмэриие дүүргэхын тула үшөө нэгэ хэдэн лекцинүүдые уншаха хэрэгтэй байһыень тоонгүйгөөр, парткабинедые даагшые түлөөлэгшэ болгон һара хахадаар эльгээжэрхиһэн байна. Тиихэдэ һургуулиин заняти таһалдажа, 24 коммунистнууд һуралсалаа дүүргээгүй.

Нүхэдүүд, энэ тон буруу ябадалые энэ дары болюулха хэрэгтэй. Өөрынгөө хэрэгые хэхэ арга пропагандистска кадрнуудта үгэхэ ба тэдээнһээ хүдэлмэриин түрые эрихэ хэрэгтэй.

Хэдэ хэдэн айкомуудай зүгһөө идеологическа хүдэлмэридэ буруугаар хандаха ондоошье ябадал бии гэбэл—энэ хадаа пропаганда ба агитациин таһагуудые хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаагүй ябадал болоно. Зохихо хүнүүд үгы гэжэ хэлээд, Обкомһоо еруулхынь хүлеэжэ байха юм. Тиин, эрдэмтэй һайн коммунистнууд манай партийна организацида олдохол байха.

нуудай байдалаар түбхын түрүүндэ һонирхожо, партийна суглаанууд дээрэ байлсажа, коммунистнууд али тухай байнаб, хүдэлнэб, һуранаб гэжэ һонирхохо, секретарьнүүтэ ба тэдэнэй орлогшонорто партийно-эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудаар өөһэдөө инструктаж үгэхэ, тэдээнтэй өөһэдөө семинар хэхэ, партиин дотоодын хүдэлмэриие гансахан лэ эмхидхэлэй интрукторска таһагуудта даалгажархингүйгөөр, тэрэниие хэхээр партийна комитедэй бүхы аппарадые һургаха хэрэгтэй.

Манай бүхы аймагай, районно ба городской партийна организацинуудта партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэриин байдалые эрид һайжаруулха ябадал хадаа «Правда» газетэдэ тунхаглагдаһан статьятай ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй бригадын хэһэн тобшололтой дашарамдуулан энэ оной августын 17-до партиин ЦК-гэй гаргаһан тогтоолые хэр һайнаар дүүргэхэ байһанаймнай нэгэ нүхэсэл болоно гэжэ ойлгохо хэрэгтэй.

Обкомой тус тус һалбариие даажа байһан таһагууд өөрынгөө хүдэлмэриин арга методые эрид һайжаруулха зэргэтэй. Предприяти, МТС ба колхозуудые хүтэлбэрилхэдөө партийна эхин организацинуудаар дамжуулан бэелүүлхэ ба тэдээндэ түшэглэхэ хэрэгтэй. Партийна хүдэлмэриие һайжаруулхадань аймагай ба районно комитедүүдтэ ба мүн зохихо партийна эхин организацинуудта туһаламжа үзүүлхэ ба гансал энээнэй ашаар ажахын зорилгонуудай шиидхэлгые түйлаха.

Саашань, ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол илангаяа шэнээр абтаһан коммунистнуудые марксистско-ленинскэ талаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри үндэһөөрынь һайжаруулхые өөрынгөө тогтоол соо эринэ. Политическэ һуралсал ба коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ асуудалай тон шухала байһые гэршэлһэнэй хэрэггүй. Энэ хадаа манай партиие бүхэжүүлхэ шухала условинь болождо үгэдэг байна. Коммунист бүхэнэй өөрынгөө мэдэрэлые дээшэлүүлхын түлөө, марксизм-ленинизмын үндэһэн заабаринуудые ойлгохын түлөө хүдэлмэрилхые, ВКП(б)-гэй бүхы членүүд ба кандидадуудай, илангаяа һүүлэй үедэ партида орогшодой марксистско-ленинскэ һуралсалда бултадаа хабаадаха ябадалыень түйлаха хэрэгтэй.

Партиин горкомууд, райкомууд ба айкомууд болбол илангаяа һүүлэй үедэ партида абтаһан коммунистнуудай марксиско-ленинскэ хүмүүжэл эмхидхэхын хойноһоо онсо ехэ харюусалгатай байна. Марксизм-ленинизмын теориие коммунистнуудай шудалха хэрэгтэ партийна организацинуудай оролсохогүй гэһэн бодолые эрид усадхаха шухала. Үдэр бүриин туһаламжа үзүүлжэ, һуража байһан хүн бүхэнэй хүдэлмэриин хойноһоо шанга хиналта табиха хэрэгтэй. Бүхы коммунистнуудай һурахынь тула, һургуулинууд ба кружогуудта гү, али тус тустаа һурахынь тула, саг үргэлжэ һурахынь ба ээлжэ байһан тушаал зэргэ, хүдэлмэридөө сүлөөгүй ба сүлөөтэй байһаниинь, мүн эрдэм бэлэдхэлыень хамаархангүйгөөр һурахынь тула областной партийна организацида политическэ һуралсалые хэнэйшье зүгһөө тоохогүй ябадалые болюулха хэрэгтэй.

Нүхэдүүд, «Партиин ургалта тухай ба ВКП(б)-дэ шэнээр орогшодтой партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэриие шангадхаха тушаа хэмжээнүүд тухай» партиин Центральна Комитедэй тогтоолтой дашарамдажа областной партийна организациин үмэнэ табигдаһан зорилгонууд гол түлэб иимэ байна,

Манай зорилгонууд

...иин ургалтые юрэнхыдэнь ...э бэшэ, харин большевигүү... ...ртида үнэн сэхэ байһанаа ...дээрээ харуулһан, ажаүйлэд... ...а транспортын гол предприя... ...ай түрүү хүдэлмэришэд ба ...орно-техническэ хүдэлмэри... ...эй, мүн наука ба культурын ...буулагшадай дундаһаа түб... ...түрүүндэ политическэ бэлэд... ...хүнүүдые эдибхитэйгээр шэ... ...ла ябадалые хангаха эһотой ...партиин Центральна Комитет ...а организацинуудһаа эринэ. ...гэй партийна организаци... ...болбол худөө ажалай түрүү... ...малажалай хүдэлмэрилэг... ...трактористнуудай, комбай... ...дай ба худөөгэй интеллиген... ...ундаһаа эрхим хүнүүдые пар... ...лэжэ абаха эһотой.

...коммунистнуудай ургал... ...хүдэлмэриие горьтойхоноор ...улхын тулада коммунист... ...большевистскэ хүмүүжэл ...түрүүн үгэдэг эхин организа... ...ые хүтэлбэрилхэ ябадалаа ...рынь һайжаруулха шухала. ...организаци бүхэн партийна ...уудые дайшалхы эһоор ...гшэ болохо эһотой. Суглаа... ...алгадгүй татажа, тэрээн ...партийна хүдэлмэриин асуу... ...ые зүбшэн хэлсэжэ байха ...Манай бүхы хүдэлмэриин ...дунданнуудые элирүүлхэ ба ...рүүлха ябадалай шалгагда... ...сэл түгэс зэбсэг болохо ...лэл ба өөрыгөө шүүмжэлхэ ...ые республикын бүхы парт... ...ацинуудта эрид шууд дэл... ...э хэрэгтэй. Мүнөө областной ...а организацинин хүдэлмэри... ...лэн алдуунууд ба дутагдалнуудые партиин Центральна Комитедэй элирүүлээд байхадань, энэ хүдэлмэри илангаяа шухала болоно. Тэдэ алдуу эндүүнүүд хадаа плангаяа худөө ажалые, нэн түрүүн малажалые, хүгжөөхэ талаар ЦК-гэй түрүүшын тогтоолнуудые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһан ба Обкомой бюрогой зүгһөө шүүмжэлэл хэхэ ба өөрыгөө шүүмжэлхэ ябадалые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ буруугаар хандажа байһан ябадалда, идеологическа хүдэлмэриин асуудалнуудые ехэхэнээр хазагайруулха ябадалда, кадрнуудые шэлэн абаха ба хубаажа табиха талаар буруу ажалда, хүтэлбэрилхы партийна ба советскэ кадрнуудта эрилтээ бага болгоһон ябадалда гараһан байна. Энэ хадаа хуули буса ябадалда, партийна ба гүрэнэй жаяг заршамые эбдэхэ, худөө ажахын артелиин Уставые эбдэхэ, худал хуурмаг ябадал гаргаха ушарта хүргэһэн байна.

Бидэнэр залуу кадрнуудые саг үргэлжэ ургуулжа байха, большевистскэ резерв байгуулха, эгээл шадамар бэрхэ нүхэдые хүтэлбэрилхы партийна, советскэ, профсоюзна ба комсомольско хүдэлмэридэ дороһоонь өөдэ дэбжүүлжэ байха эһотойбди.

Мүнөө партийно-эмхидхэлэй болон партийна-политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудта манай организацинуудай анхаралые эрид шууд залан шэглүүлхэ хэрэгтэй.

Партиин айкомууд, райкомууд ба горкомуудай секратарьнууд һарпартиин доторой хүдэлмэриие өөһэдөө бэеэрээ ябуулха зэргэтэй. Предприятинууд ба колхозууд дээгүүр ябахадаа партийна эхин организаци-

ИДЕЙНЭ ТАЛААРАА ГҮН УДХАТАЙ УРАН ХУРСА ЗОХЁОЛНУУДЫЕ БЭШЭХЭ

(Уранзохеолшодой городской суглаанһаа)

Советскэ орон, тэрэнэй баатар арад болбол гүн ехэ зохеон байгуулалтын үедэ оронхой байна. Дэлхэйн түрүү культурые хара муухай хүсэнһөө хамгаалжа, түүхэтэ илалтые түйлаһан илагша арад—советскэ арад хадаа түрүү хүн түрэлтэнэй манлай наран мүн.

Тэрэнэй хүсэн, тэрэнэй алдар солонь, тэрэнэй баатаршалга, тэрэнэй гэрэлтэ һайхан культура, тэрэнэй үүсхэн байгуулагша ажал, тэрэнэй түрүү идей гээшэ юунтэйшье тэнтэй бэшэ—ехэ, гүн ба гайхамшагтай байна. Эдэ бүхы болбол манай советскэ уранзохеолшодой үүсхэн зохеохо ехэ ажалайнь үндэһэ һуури болохо зэргэтэй.

Манай социалистическэ нангин эһые, манай гэрэлгэмэ советскэ байдалые, зүбөөр ба идейнэ гүн удхатайгаар харуулжа шадабал, бидэнэр социалистическэ реализмые—зүб зүйтэйгөөр бэелүүлжэ шадаха байнабди. Дээрэ хэлэгдэһэн зүйлнүүд уранзохеолшодой һаяхан үнгэрһэн городской суглаанай хүдэлмэридэ түсгаар шухала һууриие эзэлһэн байна.

Бурят-Монголой уранзохеолшодой городской суглаан августын арбаадаар болобо. «Звезда» ба «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол ба уранзохеолшодой зорилгонууд» гэһэн асуудалаар ВКП(б)-гэй Областной комитедэй пропаганда ба агитациие эрхилхэ секретарь нүхэр А. Я. Казаков элидхэл энэ суглаан дээрэ хэбэ.

Нүхэр А. Казаковой элидхэлые тус суглаанда хабаадаһан нүхэд—уранзохеолшод, советскэ интеллигенциин түлөөлэгшэд, партийна ба комсомольско активистнууд тон анхаралтайгаар шагнаһан байна. Элидхэлэй һүүлээр тэдэнэй олонхинь хурса шанга шүүмжэлэлгэ хэжэ, республикын зарим уранзохеолшодой творческо хүдэлмэридэхи, мүн БМАССР-эй советскэ уранзохеолшодой правлениин ажалябуулгадахи ехэхэн дутагдалнууд ба политическэ алдуу эндүүнүүдые элирүүлбэ.

Идейнэ ба политическэ удхаараа нилээдгүй һайн уранһайхан зохеолнуудые манай эндэхи уранзохеолшодой зарим нэгэнииинь бэшэһэн байбашье һаань, һүүлэй жэлнүүдтэ гэхэ гү, али үшөө 1938 онһоо хойшо идейнэ талаараа муу, политикада харша уранһайханай талаар советскэ, культурна уншагшадые хангахагүй мохоо молхи зохеолнуудшье бэшэгдэһэн байгаа. Мүн националистическэ шанартай политическэ алдуунуудтай зохеолнуудшье гараһан байха юм.

Буржуазно-националистическэ удхатай «зохеол» бэшэһэнэйгээ түлөө советскэ уранзохеолшын нэрэзэргэһээ гаргагдаһан Балдаевай аашануудынь зохихо сохилто абаһан байна.

БМАССР-эй 15 жэлэй ойдо зорюулжа, зохеолшо Семен Метелица гэгшэ 1938 ондо «Подруги» гэжэ рассказ бэшэхэдээ, ород (шэмээшэгүүд)—буряадууд хоерой хоорондохи хани барисаае ба эб найрамдалта харилсаае тон буруу болгожо харуулһан юм. Тэрэшэлэн Метелицын бэшэһэн «Межи» гэжэ пьесэ соо ехэхэн политическэ алдуунууд гаргагдажа, ородууд ба буряадуудай хоорондын харилсаае үнэн бэшээр, худалаар харуулагдаһан байгаа.

Гансахан Бурят-Монгол арадай дунда бэшэ, харин бүхы советскэ арадай дунда мэдэгдэхэ болоһон, манай республикын хуушанай уранзохеолшо, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, орденто нүхэр Хоца Намсараев өөрынгөө хэдэ-хэдэн зохеолнуудые бэшэхэдээ, гансахан лэ үнгэрһэн хуушанай үеын байдалһаа абажа бэшээд, мүнөөнэй советскэ культурна ба хүхюун сэнгэлиг үеын байдалые багаар харуулһан байна гэжэ суглаанда хабаадалсагшад шүүмжэлбэ.

Республикын ажалшадай дунда алдар хүндэтэй болоһон уранзохеолшод нүхэд Цыден Галсанов ба Намжал Балдано гэгшэд өөһэдынгөө хүдэлмэридэ үсөөн бэшэ дутагдалнуудые гаргаһан ба тэдэнэй зарим нэгэн зохеолнуудайнь алдуутай зүйлнүүдшье энэ суглаан дээрэ хэлэгдэһэниие тэмдэглэмээр болоно. Драматург уранзохеолшо нүхэр Н. Балдано болбол һүүлэй 6 жэлэй туршада уншагшад ба харагшадые нилээдгүй һонирхуулха пьесүүдые зохеоһон байбашье һаа ехэнхидээ үнгэрһэн сагые хуушанай **үеын байдалые үндэһэ болгожо бэ**шэжэрхиһэн байһаниинь суглаашад шанга шүүмжэлһэн байна.

Большевистскэ парти, тэрэнэй агуухэ вождь нүхэр И. В. Сталинай халуун анхарал ба үдэр бүриин туһаламжа доро советскэ засагай үедэ ургаһан, үнэн сэхэ патриодуудые харуулжа бэшэһэн зохеолнууд манай эндэ тон үсөөн байһаа. Өөрынгөө Эхэ орондо, түрэл большевистскэ парти ба советскэ правительстводоо болон тэрэнэй агуухэ вождьнор Ленин ба Сталинда инаг дуратай байһан дээрэһээ ами наһаяа хайралангүйгөөр, героическаар фронт дээрэшье, мүн тылдэшье тэмсэжэ, баруун тээ немецко-фашистска эзэмдэгшэдые, зүүн тээ японско империалистнуудые хяа бута даралсаһан советскэ баатарнуудгеройнууд тухай ба манай советскэ залуушуулые советскэ патриотизмын гайхамшагта хүсөөр хүмүүжүүлхэ уран хурса зохеолнууд бэшэгдээгүй байба.

Советскэ хүнүүдэй, илангаяа залуу үеынхидэй культура үдэр ерэхэ тудам ургана. Эгээл иимэ хүгжэлтын үедэ манай уранзохёолшод хадаа идейно-политическэ хурса удхатай зохеолнуудые бэшэжэ, үн шагшадайнгаа эрилтые хангаха байһан аад, энэ тон харюусалгатай ба хүндэтэй үүргэеэ дүүргэжэ шадаагүй байба.

Уранзохеолшо-драматург Апполон Шадаев гэгшэ өөрынгөө идейно-политическэ мэдэрэлые дээшэлүүлхэ тушаа оролдолго гаргадаггүй дээрэһээ һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай үедэ ямаршье зохеол бэшээгүй ба драматург байһан нэрэтэйшье һаа, нэгэшье пьесэ зохёогоогүй байхаһаа гадна, мүнөө үеын оршон байдалай эрилтэһээ гээгдэжэ, гансахан лэ фольклор суглуулдаг хүн болошоо.

Поэт Чимит Цыдендамбаев хадаа «Суглаанай зар» гэһэн шүлэг соогоо мүн бусад хэдэ-хэдэн зохёолнууд соогоо политикада харша, худал хуурмагаар колхозно таряаншалай байдал харуулжа бэшэһэн байгаа. Энээниинь суглаанда хабаадалсагшад эрид шангаар хурса тобшололтойгоор шүүмжэлбэд.

Мүн тэрэшэлэн, уранзохеолшо Малакшинов, Тумунов, Дондукова болон бусадай зохёолнуудые суглаанда хабаадалсагшад яһала шангаар шүүмжэлээ. Үгэ хэлэгшэд хадаа шухалын шухала хүдэлмэри болохо үүсхэн зохёохо ажалые эрид шууд, уг үндэһөөрынь БКП(б)-гэй Центральна Комитедэй түүхэтэ заабари ба ВКП(б)-гэй Областной комитедэй XXIV пленумэй шиидхэбэриин үндэһөөр һайжаруулха тухай тодо һонор дурадхалнуудые оруулбад.

Манай уранзохёолшод өөһэдынгөө идейно-политическэ, теоретическэ ба юрэнхы эрдэмэйнгээ хэмжээнүүдые дээшэлүүлхын зорилгоор марксизм-ленинизмын сургаалнуудые шудалха ба агууехэ ород арадай классигуудай уранзохеолнуудтай гүнзэгыгөөр танилсаха эһотой гэжэ үгэ хэлэгшэд зааба.

Идеологическа хүдэлмэридэхи айхабтар ехэхэн алдуу эндүүнүүдые элирүүлһэн, тэрээниие усадхаха тушаа тон тодохон заабаринуудые үгэһэн ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол, мүн бурят-монголой литературадахи гүнзэгы алдуунуудые эрид шууд элирүүлһэн ВКП(б)-гэй Обкомой XXIV пленумэй шиидхэбэри болбол манай уранзохеолой саашадаа бадаран хүгжэхэ хэрэгтэ дайшалхы программа болохонь лабтай байна.

Тус суглаан дээрэ 22 хүн үгэ хэлэбэ. Эдэнэрэй олонхинь эһотой большевистскэ, нюур сахихагүй шүүмжэлгэ хэжэ, уранзохеолшодой ба тэрэнэй правлениин хүдэлмэридэхи ехэхэн дутуу дунда зүйлнүүдые элирүүлбэ. Гэбэшье, зарим уранзохёолшод хадаа нэгэн аргаар шүүмжэлэһээ мултаржа, сэбэрээр гарахые һэдэһэн байгаа.

Энээнэй урда тээ хэдэн жэлэй туршада манай республикын идеологическа участогые хүтэлбэрилсэжэ байһан гэхэ гү, али БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо байһан нүхэр Г. Ц Бельгаев болбол өөрынгөө үгэ соо сэхэ ба зүб тобшолол хэжэ, гүрэнэй гэмтэн болоһон ба мүнөө хуулиин хатуу хэмжээдэ хабаадуулагдаһан Шулукшинай хэдэн жэлэй туршада хэһэн харша ябадалнууд ба аашануудые элирүүлжэ шадаагүй үнгэрбэ.

Республикын советскэ уранзохёолшодой правлениин түрүүлэгшэ, орденто уранзохёолшо нүхэр Цэдэн Галсанов үгэ хэлэхэдээ, большевистскэ шүүмжэлэлгын үндэһөөр уранзохеолшодой хүдэлмэридэхи идейно-политическэ алдуу эндүүнүүдые нюур сахингүйгөөр элирүүлхэ бээз гэжэ суглаанда хабаадагшад найдаһан байгаа. **Теэд, нүхэр** Галсанов болбол суглаашадай хүлеэжэ байһан хүсэлые хангажа шадабагүй. Олонхи уранзохеолшодой һүүлэй жэлнүүдтэ юушье хээгүй байһан ба өөрынгөө хүдэлмэридэхи алдуунуудые шүүмжэлэнгүй гараһан байгаа. Уранзохёолшо-драматург нүхэр Н. Балдано гэгшэ бусад уранзохёолшодой хүдэлмэриие нилээдгүй зүбөөр өөрынгөө үгэдэ шүүмжэлбэшье һаа, өөрыгөө шүүмжэлэнгүй үнгэрхэдэнь суглаашан нилээдгүй гайхалсабад.

Гэхэтэй хамта энэ суглаан дээрэ хурса шанга шүүмжэлэл боложо, республикын советскэ уранзохёолшодой ажал-ябуулгадахи ехэхэн алдуу эндүүнүүдые элирүүлбэ. Политическэ талаар хурсаар өөрыгөө шүүмжэлһэн олонхи уранзохёолшодой үгые хаража үзэхэдэ, тэдэнэр хэһэн алдуу эндүүнүүдэйнгээ буруу байһаниие зүбөөр ойлгобо гэжэ тобшолол хэхээр болоно.

Идейно-политическэ ехэхэн алдуутай, уранһайханай талаар тон һула, националистическэ удхатай, мүнөөнэй советскэ үеын үнэн байдалые буруугаар харуулжа, советскэ хүнүүдые, илангаяа манай колхозно таряашадые хардаха гүрдэхэ гэһэн бололготойгоор бэшэгдэһэн юумэнүүдые, түбхын түрүүндэ поэт Цыдендамбаевай «зохеолые» манай советскэ уншагшад угаа ехээр зэбүүрхэн хараха байһаниинь элитэ.

Гэхэтэй хамта, манай зарим уранзохёолшод хадаа советскэ бурятмонголой литература үшөө залуу, тиимэһээ зарим уранзохёолшодшье залуухан гэжэ шалтаглаад, политическэ алдуу эндүү хэһэн ябадалнуудые хүнгэдхэхые һэдэһэн ушарнууд гарадаг байха юм. Хэнэшье мэдэхээр, советскэ засагай тогтоһоной түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, областной партийна организациин үдэр бүриин туһаламжа доро хүгжэжэ байһан манай литература хадаа хэды залуу байбашье һаа, тэмдэглэгдэһэн алдуу эндүүнүүдые хэхэ ябадалые зааханшье тэсэхэгүй байна. Өөрынгөө наһанай ба практическа ажал хүдэлмэриингөө дүй дүршэлэй залуу байһаниие урдаа бариха шалтагаание эрид шууд зайлуулха ёһотойбди.

Советскэ хүнүүдэй, тэрэнэй сэсэг залаа болохо залуу үеынхидэй, ажабайдалһаа холо таһарха ябадалтай эрид шууд тэмсэл хэжэ, тэдэнэртэй үдэр бүхэндэ халуун барисаа байгуулха зуураа, манай советскэ хүнүүдые политическээр хүмүүжүүлхэ уранһайханай номуудые зохёохо гээшэ советскэ уранзохеолшод бүхэнэй түрүүшын ээлжээнэй харюусалгатай ба хүндэтэй уялгань мүн.

Мүнөө бүхы ажалшан арад зон хадаа өөрынгөө инаг вождь, агуухэ Сталинай сэсэмэргэн хүтэлбэри доро нягтаар жагсажа, ажахыгаа һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжалэй түүхэтэ түсэбые гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин холо үлүүлэн дүүргэхэ нэгэн хүсэлэнтэйгөөр колхозно поли ба фермэнүүд дээрэ, шахта ба ажаүйлэдбэриин предприятинуудай цехүүд соогуур унаһан малгайгаа абангүйгөөр тэмсэжэ байнад. Үдэрийнгөө, һарынгаа, кварталайнгаа, жэлэйнгээ түсэбые холо үлүүлэн дүүргэһэн алдарта стахановецууд үдэр ерэхэ тулам олошорно. Эдэнэрэй гайхамшагта ажалые алдаршуулжа, бүгэдэнийтын хүдэлөөн болгохо, залуу үеынхидые иимэ героизм тээшэ зоригжуулхын тулада гоё һайхан, политическэ ба идеологическа түгэс удхатай зохёолнуудые бэшэхыень советскэ хүн уранзохеолшод бүхэнһөө эрилтэ хэжэ байнал.

Ленин-Сталинай партяар хүмүүжүүлэгдэһэн советскэ хүнүүдэй, илангаяа советскэ залуушуулай энэ эрилтыень манай уранзохеолшод бүхэн дүүрэн хангаха бээз гэжэ сохом найдагдана. Юундэб гэхэдэ энэ эрилтые бэелүүлхэ хэрэгтэнь советскэ уранзохёолшодто большевистскэ парти ба тэрэнэй Центральна Комитет, агуухэ Сталин түрүүтэйгээр материальна ба духовно халуун туһаламжа саг үргэлжэ үгэжэ байна гээшэл.

«Звезда» ба «Ленинград» гэжэ журналнууд тухай гаргаһан ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй, мүн манай республика соо идеологическа фронт дээрэхи ехэхэн политическэ алдуу эндүүнүүдые элирүүлхэ зуураа, тэрэниие усадхаха талаар далгарэнгы заабаринуудые үгэһэн ВКП(б)-гэй Областной комитедэй XXIV пленумэй шиидхэбэринүүдые үдэр бүринингөө хүдэлмэри дээрэ хүтэлбэри болгожо, манай эндэхи уранзохёолшод хадаа өөһэдынгөө хүдэлмэридэхи ехэхэн алдуу эндүүнүүдые ойрын сагта эрид шууд усадхаха ёһотой.

Парижска Амгалан тайбанай Конференци дээр

Италиин түлэхэ репарацинууд тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ

Итальянска делегациин мэдүүлгэ

Итальянска делегаци зал худар орохоор уригдажа комисси болбол Италида табигдаhан репарацинуудай эрилтэнүүд тухай өөhэдынгөө hанал бодолые хэлэхэ арга тэдэндэ олгобо. Итальянска делегациин түлөөлэгшэ болбол дэлгэрэнгы мэдүүлгые уншажа үгэhэн байгаа.

Эзэмдэгдэhэн оронуудта сэрэгүүдэйнгээ hандаралгануудые хэhэнэй түлөө Италиин харюусалгаяа мэдэрhэн ушар энэ мэдүүлгэ соо хүсэд хэлэгдээгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тус мэдүүлгые зохеогшо хадаа энэ харюусалга тухай үли мэдэг дурсаад үнгэрhэн байна. Тэрэ хадаа итальянска правительство гээшэ репараци түлэхэ болохобди гэжэ юрэ мэдээгүй байшоо гэбэ.

Элдэб олон гүрэнүүдэй табиhан эрилтэнүүдтэ сэгнэлтэ үгэжэ орохо зуураа, анхаралаа табихаар хэдэхэдэн шухала ажаглалтануудые хэлэбэ. СССР-тэ түлэхэ репарациие тодорхойлhон 64-дэхи статьягай нэгэдэхи бүлэг соо репараци гээшэ Италиин экономическа шэнэдхэн байгуулалгада hаад ушаруулха ehoгүй гэhэн заршамые тогтооhон байна гээд тэмдэглэбэ. Зарим гүрэнүүд, жэшээнь Югослави, болбол өөhэдынгөө репарациин эрилтые табихадаа энэ заршамые дахаба. Теэд бусад гүрэнүүд тад ондоо харгыгаар ябаhан байна, тэдэнэр хадаа өөhэдынгөө эрилтэнүүдые табихадаа 64-дэхи статьяhаа гадна союзна ба нэгэдэмэл державануудай территори дээрэ бии байhан итальянска зөөридэ хамаадаха 69-дэхи статья тухай хэлэнэ.

Эдэ гүрэнүүд хадаа өөhэдынгөө территори дээрэ байhан итальянска зөөриие хиналтагүйгөөр мэдээрхэн захиржа байха эрхэтэй болохые эрижэ байна гээд Италиин түлөөлэгшэ тэмдэглэбэ. Великобританиин ба США-гэй правительствонууд мүн лэ тиигэжэ хилын саана байhан итальянска зөөриин нилээд ехэ хубиие хиналтагүйгөөр хэрэглэхэ hанаатай байгаашье hаань, тэрээн тухай итальянска түлөөлэгшэ абяа-анигүй үнгэргэhэниинь гайхалтай. Харин Италиин түлөөлэгшэ болбол «болошотой эрилтэ» табиhанайнь түлөө Великобританида баясхалан хүргэхэ гэжэ бодоhон байнабшуу.

Дам саашаа. Италида дай соносхоhон аад, Италиин зүгhөө ямаршье дайн байлдаануудай хэгдээгүй оронууд хадаа туд боложо ушарhан гарзые хүсэд түлүүлхэ гэжэ бүхы процентээрынь гаргаад эрижэ байна гэжэ Италиин түлөөлэгшэ тэмдэглэбэ. Тиимэ эрилтэнүүдые Бельги, Мексика ба Голланди табиба гэжэ Италиин түлөөлэгшэ хэлээ.

Италиин түлөөлэгшын делегациин hаналаар хадаа, СССР тушаа эб найрамдалай договорой проект соо тогтоогдоhон заршамые репараци түлүүлхэ эрилтэнүүдые тодорхойлон гаргахадаа хүтэлбэри болгохо шухала байха юм. Гарза гайн зарим хубинь түлэгдэхэ ehoтой гэбэ.

Эфиопи ба Албаниин зүгhөө табигдаhан репарациин эрилтэнүүдые болюулхые эринэбди гээд Италиин түлөөлэгшэ мэдүүлнэ. Юундэб гэхэдэ, эдэ оронууд «дэлхэйн дайнай эхилхэhээ түрүүн» гарзада ороhон юм гэhэн тон гайхалтай ушарнуудые шалтаг барижа хэлэбэ.

Союзна ба нэгэдэмэл державанууд шиидхэбэринүүдые гаргахадаа доро дурсагдаhан манай хүсэлэниие анхаралдаа абахыень гуйжа ханданабди гэбэл:

1). Итальянска армиин сэрэгэй ябуулгануудые хэhэнэй эсэстэ туйлай ехэ гарзада ороhон гансал тиимэ оронуудта репараци түлэхэ болоно.

2). Экономическа хүгжэлтэдэнь туhалжа, тэрэнь ушаруулагдаhан гарзые бусаажа хүсэд шадаха болоод байhан ушарнуудта тэдэ оронуудай табиhан репарацинуудай эрилтые болюулха.

3). Эб найрамдалай договорой проектын экономическа статьянуудые, 64-дэхи статьяhаа бэшээрынь, репараци түлэхэ уялганууд болгожо тайлбарилха ябадалые гаргахагүй.

4). Орон бүхэнэй абаха эрхэтэй байhан репарациин суммые тодорхойгоор гаргажа зааха. Тиихэдээ репарацинууд дүн хамта 200—300 миллион доллар хэмжээтэй байха ehoтой.

5). Орон бүхэндэ репараци түлэхэ арга боломжые эли тодоор зааха, тиихэдээ ажаүйлэдбэриин эд товараар түлэхэ ябадалые шухала болгохо ба тэрэ ушар бүхэндэ Итали гээшэ шухала хэрэгтэй түүхэй эдээр хангагдаха ehoтой байhыень хараалха хэрэгтэй.

Итальянска делегаци болбол репараци түлэлгын болзорые hунаажа, өөрынгөө ажахые шэнэдхэн байгуулха саг хүртэрынь табанжэлэй hунаалта (моратори) олгохые баадхажа эринэ.

Асуудалые иимээр табиха ябадалые итальянска агрессорнүүдэй добтолгодо ороhон оронуудта hандаралгануудые хэhэнэйнгээ түлөө Италиин харюусалгаяа хүсэд дүүрэн мэдэрхэ хүсэлэнгүй байна гэхэhээ ондоогоор сэгнэхын аргагүй. Эдэ хохидоhон оронууд өөрынгөө экономикые бага зэргээршье hэргээжэ шадахын тулада репарацинуудые эрижэ байhаниинь эли бэшэ аал? Хохидолдо оруулhан Италиин өөрынгөө хүсэ шадалые дахяад hэргээн бодхооторынь хүлеэхээр тэдэ оронуудай арадуудые баадхаха гээшэ жэрхэмшэг ябадал болохо бэлэй.

Италиин түлэхэ репарацинууд тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ халаа элдэб олон оронуудай эрижэ байhан сумманууд тухай дүн хамта тоо мэдээнүүдые комиссяар байгуулагдаhан подкомитедэй үгэhэнэйнь hүүлээр үргэлжэлүүлэгдэхэ болоно.

Итало-югославска хилын арсалдаата участогууд зүбшэгдэн хэлсэгдэнэ

ПАРИЖ, сентябриин 12. (ТАСС-ай спецкорр). Мүнөөдэр Италида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комисси өөрынгөө хүдэлмэриин нилээд ехэ юумэ хэжэ дүүргэбэ. Итали ба Югославиин хилэдэ хабаадаха дурадхалнууд ба заhабаринууд харагдажа дүүрэбэ. Бүгэдын мэдэhээр, хилэ табиха линиин табан вариант комиссиин үзэмжэдэ табигдаhан байгаа. Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Советдэ зүбшөөгдөөд гол болгохо гэгдэhэн французска лини гэдэгhээ гадна, баhа Югославиин, Белоруссиин, Бразилиин ба Урда-Африканска Союзай делегацинуудай дурадхаhан проектнүүд ороhон байха юм. Югославска делегаци болбол диилэнхи олонхидоо словенүүдэй hуужа байдаг газар нютагуудые Югославитай нэгэдүүлхые эриhэн байна. Белорусска делегациин проект хадаа этническэ заршамhаа үндэhэлжэ, уг заяанай словенскэ газарые Югославидань бусаажа үгэхые хараалhан байха юм.

Теэд бразильска делегациин проект гээшэ энэ үнэнтэ зүб заршамда эрид зүрюу байна. Урда-Африканска делегациин проект тухай хэлэхэ юм болоо hаа, французска линитэй гол түлэб нэгэдэхэ байгаашье hаа, Триестын сүлөөтэ территориие Югославиин газараар үргэдхэхые эринэ. Эдэ бүгэдэ проектнүүд харагдажа үзэгдөөд, өөhэдынгөө оруулhан өөhэдынгөө дурадхалые үндэhэлжэ ушар шалтагааниие хэлэжэ үгэхэ арга тэдэ делегацинуудта үгтэhэн байха юм. Удаа тээнь эдэ проектнүүд тушаа өөhэдынгөө hанал бодолые хэлэжэ үгэхые комиссиин членүүдтэ дурадхагдаhан байгаа. Тиигээд юун болооб гэхэдэ югославска арад зоной хуулита эрилтэнүүдые хангахын түлөө нэгэнтэ бэшэ хэлэhэн нэгэ бүлэг делегациин мүнөө энэ комиссидашье hанамжануудаа хэлэхэ уялгатайбди гэжэ тоолоод байхадань, бага арадуудые үмөөрэгшэд гээшэбди гээд үгаа олон юумэ шашадаг нүгөөдэ бүлэг делегаци оройдоошье абяа-аниргүй hууба. Хэрэгтэй хэрэггүй сагташье үгэ хэлэдэг Австралиин, Шэнэ-Зеландиин, Голландиин ба зарим бусад оронуудай делегадуудай элибхинь яашоо гээшэб? Хэн үгэ абахые хүсэнэб гээд түрүүлэгшын асуухадань тэдэнэр юушье дуугарбагүй.

Энээн дээрэhээ харахада, зарим бүлэг делегадууд голосовани хэхэ тоо бодолгые тухайлhан бэеэрээ мүнөө табигдаад байhан асуудалнууд тушаа үгэ хэлэhэнэй хэрэггүй гэжэ бодоhон хэбэртэй.

* * *

Мүнөөдэрэй заседани болбол чехословацка делегациин үгэ хэлэлгээр эхилhэн байгаа. Итало-югославска хилын арсалдаатай участогууд тушаа оруулагдаhан дурадхалнуудые хаража үзэхын тулада подкомитедые байгуулха тухай чехословацка делегациин дурадхалынь абтаагүй байна.

Киселевой хэлэhэн үгэ

Белорусска делегациие толгойлогшо Киселев хадаа белорусска делегациин оруулhан заhабариие үмөөрэхэ зуураа, белорусска лини гээшэ этническэ заршамhаа үндэhэлhэн байгаа гэжэ тэмдэглэбэ. Белорусска делегаци болбол французска линиие хангалтагүй гэжэ тоолоно, юундэб гэхэдэ тэрэ хадаа словенүүдэй hуужа байhан газар нютагуудые Италида үгэхэ гэнэ.

Бенешскэ словенүүд гээшэ хэдэн зуун жэлэй турша соо өөрынгөө автономно захиргаание хэбээрынь байлгаhан эрхэ сүлөөдэ дуратай зон байха юм. Итальянска фашистнууд энэ областиие булимтаржа абаад байхадаа, тэндэхи зониие хара баагаар итальянецууд болгохо гэhэн hэдэлгэ гаргаhан юм. Теэд, тэдэнэр национальна талаар өөрын захиргаантай байха гэhэн словенүүдэй эрмэлзэлгые дараажа шадаагүй бэлэй. 1943 оной хабар Бенешскэ Словениин зон фашистнүүдтэ эсэргүү восстани хэжэ тэмсээд шуhаа адхаруулан олоhон сүлөөтэ байдалаа дайнай дүүрэтэр шахуу алдаагүй байhан юм. Теэд тэдэнэр дахяад итальянска засагай мэдэлдэ ороод, фашистска бандануудай хашалан зоболон үзэжэ байна.

Белорусска делегаци болбол Горица гэжэ город бүхыдөө тэрээндэ дүтэ байhан словенскэ деревнинүүдтэй хамта Югославида үгтэхэ ehoтой гэжэ эринэ.

Эсэстээ, белорусска делегаци болбол Триестhээ эхилээд Тржич хүртэр далайн эрье зубшаhан бүхы газарые оруулжа, Италиин корридор бии болгохо гэhэниие эрид шууд буруушаана. Энэ эрье зубшаhан газар Триесттэй хамта словенскэ арадай далай тээшэ гараха гансал гарсань болохо байнабшуу. Тэрэ эрье зубшаhан зурвуд газар хадаа 86 километр утатай байна. Хэрбээ энэ французска линиин баталагдаад байгаа юм hаань, далайн эрьедэ hууhан словенскэ арад зон далайhаа таhалагдаха ушартай болоно. Тиимэ линиие баталан абаха гээшэ түүхэдэ буруу, үнэн бэшэ ябадал болохо юм. Тиимэ хадань Киселев болбол белорусска линиие абахыень конференциие баадхан эриhэн байгаа.

Карделиин хэhэн мэдүүлгэ

Удаа тээнь югославска делегациие толгойлогшо Кардель мэдүүлгэ хэhэн байна.

—Югославска делегаци hүүлэй хэдэн үдэрэй турша соо өөhэдынгөө эрилтэнүүдые үндэhэлжэ тодо hонороор хэлэжэ үгэбэ. Бидэнэр хадаа буруушаахын аргагүй бодото тоо баримтануудые харуулhан байгаабди. Югославо-итальянска хилэ тушаа болоhон буляалдаата хэлсээн мүнөө дүүрэбэ. Түүхэ домогто оруулхын тулада ба мүн тэрэшэлэн үнэн юумэдэ сэхээр байхын тулада энэ буляалдаата хэлсээн тухай нэгэ хэдэн юрэнхы ажаглалтануудые хэхэ хэрэгтэй.

Нэгээр—зарим делегацинууд Югославиин арадуудай табиhан зүб эрилтэнүүдые үмөөржэ, hүүлэй заседанинуудта ба мүн тэрэнэйшье урда тээ үгэ хэлэhэн байгаа. Югославска делегациин үмэнэhөө би болбол тэдэнэртэ болон илангаяа тиимэ үгсэл гаргаhанайнь түлөө белорусска делегацида баясхалан хүргэнэб. Нүгөө талаhаа манай хэлэhэн ушар баримтануудые буруушаажа нэгэшье делегадай хэлээгүй байhыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хэдэн арбан мянган хүн зоной хуби заяае шиидхэхэ байhан Югославиин арадуудай ажа амидаралай асуудалнууд тухай олоншог делегадууд оройдоошье хамааргүй hууба. Югославска ба белорусска дурадхалнууд тушаа буляалдаата хэлсээн болоhоной тон hонирхолтой талань дугай hуулга болобо.

Тиигэжэ абяа аниргүй hууhан хадань, бидэнэй дурадхалнуудые буруушааха нэгэшье делегаци байхагүй юм байна гэжэ hанахада болохо. Теэд үнэнтэ дээрээ тад ондоо байдалтай юм. Тэдэнэр абяа аниргүй hууходаа югославска дурадхалые буруушааха hанаатай гээшэ.

Югославида үнэхөөрөө хабаадахаа байhан газар нютагуудые таhалжа абаха гээшэнь үнэн байнабшуу. Тиигэжэ байхадаа энэ дайн сэрэгтэ 700 мянган хүнөө алдаhан арадай арсашагүй эрхые сэхэ тооногүй гээшэ. Фашистска агрессидэ эсэргүүсэн тэмсэжэ, эгээн үнэн сэхэ союзник байhан арадай зарим хубиие үсэгэлдэр агрессор байгшын хуули засаг доро үгэхөөр байhаниинь үнэн байнабшуу. Эдэ хоер ушар баримтануудые буруушаахын аргагүй. Энээн дээрэhээ тэдэнэр дуугай hууна. Энэ конференциин иигэжэ алдуу эндүү хэhыень түүхэ домог харуулха байха.

Хоероор юу тэмдэглэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ: Югославска делегаци болбол хэлсээ баталха ябадалые хүнгэдхэхын тулада али бүхы юумэ хэhэн байна. Эдэ гүрэнүүд Югославитай хэлсээ баталха оройдоо дурагүй байгаа юм гү, гэжэ hанахаар болоно. Бага гүрэнэй аша туhые бодонгүй байха гээшэ агууехэ державада балай бэрхэтэй ба аймшагтай хэрэг бэшэ гэжэ ойлгогдоно. Зүгөөр энэ хадаа тиимэ агууехэ державада нэрэ-түрэ ба алдар-соло олгохогүй байнабшуу. Хүн түрэлгэн болбол амгалан тайбан байдалые хүлеэжэ байна, теэд өөрынгөө hанал хүсэлые хара баагаар абхуулжа ба бишиихан гүрэндэ өөрынгөө хүсые харуулжа, эб найрамдалые зохеохын аргагүй. Мүн энэшье ушар баримта халаа мүнөөнэй конференциин алдуу эндүү болохо юм.

Гурбаар юу тэмдэглэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, итало-югославска хилын арсалдаата участогуудые зүбшэн хэлсэжэ байхада дуугай hуулган гээшэ процедура тухай буляалдаата хэлсээнэй боложо байхада югославска делегациин зүгhөө энэ процедура хадаа ehо дүүргэжэ голосовалха, ehо дүүргэжэ шиидхэбэри абаха зэбсэг боложо болохо бээ гэжэ хэлэhэниинь али тухай зүб байhаниие харуулба. Энэ зэмсэгынь эгээ мүнөө эндэ хэрэглэгдэхэ хэбэртэй байна. Теэд ehо дүүргэжэ абаhан шиидхэбэреэр юушье бүтээхын аргагүй, үни удаан саг соо тогтууритай бэхи эб найрамдал зохеохын аргагүй. Энэ арсашагүй ушар баримтые хэрэгсээхэгүй ябадал хадаа мүнөөнэй конференциин гаргаха мүн лэ алдуунь болохо байнабшуу.

Итало-югославска хилэ тухай асуудал тушаа шиидхэбэри гаргажа, конференциин урагшагүй ябадалда орохоhоо түрүүн тэмдэглэхэ шухала хэрэгтэй гэжэ югославска делегациин тооложо байhан гурбан ушар байдал иимэ гээшэ.

Үгэеэ нэгэдэhэн шиидхэбэри гаргаха замаа олохо саг үшөө оройтоогүй байжа магад. Югославска делегаци болбол хэлсээ баталха методтэ одоошье орохые энэ конференциин бүхы делегадуудые үшөө дахин уряална. Хэрбээ тиимэ хэлсээнүүдэй үшөө баталагдаагүй байгаа юм hаань, бага арадууд гээшэ энэ мэтын конференциhээ юу хүлеэжэ шадаха гээшэб? Иимэ урагшагүй конференци бүхы дэлхэйдэ ямар hанал бодол түрүүлхэ байнаб? Бусадай дура хүсэлые баалалтаар абхуулха гээшэ Югославида таарахагүй байна. Югославиин арадууд хадаа бага арадууд мүн. Тэдэнэр өөhэдынгөө эрхые аршалан хамгаалжа hуранхай юм.

Дүүргэлтэ дээрээ Кардель болбол югославска делегациин хэhэн мэдүүлгые протокол соогоо бэшэжэ оруулыт гэжэ гуйба.

Эфиопи, Польша ба Украинын делегацинууд белорусска линиие зүбшөөн дэмжэнэ

Эфиопиин түлөөлэгшэ болбол Югославиин территори гээшэ Италиин империалистическэ добтолгонуудые хэхэ газар хододоо болодог байhыень мартаа хада буруу болохо юм гэжэ мэдүүлбэ. Хуулияраа Югославида хабаатай газарые Италида үгүүлхэ гэжэ Югославиие баадхаха болоо hаа, үнэн бэшэ ябадал болохо байна гэжэ зааба. Эфиопиин делегаци белорусска линиие зүбшөөжэ хэлэhэн байха юм.

Белорусска делегациин дурадхалые зүбшөөн дэмжэжэ, Польшын ба Украинын түлөөлэгшэд үгэ хэлэhэн байгаа. Югославска ба белорусска делегацинуудай харуулhан ушар баримтануудые буруушаажа мүнөө нэгэшье хүн үгэ хэлээгүй байhаниинь hонирхолтой. Словенскэ территоринуудые Италида үгэхэ гэдэг делегадууд мүнөө энэ асуудалые буруушаажа юушье хэлэбэгүй. Тэдэнэр дахяад абяа аниргүй hууба. Тиихэдээ тэдэнэр Югославиин үнэнтэ зүб эрилтэнүүдые механическа олонхиин дуугаар буруушаажа дараха аргатай байхабди гэжэ найдаhан хэбэртэй.

• • •

Мүнөөдэрэй заседани дээрэ мүн бразильска делегациин түлөөлэгшэдшье өөрынгөө дурадхалнууд тухай ушар баримтануудые хэлэбэ. Теэд тэрэнь даншье ахир тулхюур б… Үнэндөө уг заяанай Словени… хыдэнь Италида үгэхэ гэжэ … шэлхын аргагүй байгаабшуу.

Бразильска делегадай үгэ … hэнэй hүүлээр, Югославиин … лэгшэ Беблер болбол югос… делегаци хадаа бразильска … буруушаана гээд мэдүүлбэ. По… түлөөлэгшэ Виневич мүн лэ … ниие буруушааhан үгэ хэлэбэ. … зильска линиие зүбшэн … иигээд лэ дүүрэhэн байгаа.

Урда-Африкын түлөөлэгшын… гөө дурадхалнуудые аршалжа … хэгүйб гээд арсаhан хадань, … ниин түрүүлэгшэ болбол … югославска хилын арсалдаата … тогуудта хабаадаха заhабар… ба дурадхалнуудые хаража … дүүрэбэ гээд соносхоhон бай…

Үглөөдэр комисси болбол … тын сүлөөтэ территориин хи… тэ хамаадаха дурадхалнууды… жэлэн үзэлгэдэ орохо юм.

Румыниин страховой хэрэгые хариин гүрэ… компанинуудта мэдэлтэй болгохо гэhэн hэд…

ПАРИЖ, сентябриин 12. (ТАСС-эй спецкорр). Румыни, Болгари, Венгри ба Финляндида хамаатай экономическа комисси болбол страховой хэрэгтэ хамаадаха тусгаар бүлэгые Румынитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой проектын хабсаралгада оруулха гэhэн английска дурадхалые мүнөөдэр зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. Хариин гүрэнүүдэй компанинуудта, тон түрүүн аглийска компанинуудта, тусгаар ямбатай байдал олгохо, Румыни доторхи страховой хэрэгые монополизировалха аргатай болгохо гэhэн далдалжа бираагүй hанал хүсэл английска дурадхалай орео бэрхэ техническэ формуланууд соо нэбтэ харагдажа байна.

Английска дурадхалые буруушаажа Югославиин, Чехословакиин Советскэ Союзай түлөөлэгшэд үгэ хэлээд, хариин гүрэнэй страховой компанинуудта ямар нэгэн имагта шухала условинуудые олгохын тулада үндэhэ баримта байхагүй гэжэ зааhан байна. Юрэ Румынида байhан нэгэдэмэл нацануудай гражданинуудай аша туhые бодохо тухай хэлэхэ юм болоо hаа, тэдэнэр хадаа эб найрамдалай договорой проектын зохихо статьянуудаар хангагданхай гээшэ.

Бидэнэй зарим нэгэн тон зүб эрилтэнүүдые хангаха тухай, агрессиин хэгдэhэнэй эсэстэ манай арад зондо ушаруулагдаhан айхабтар ехэ гарзын зарим хубиие бусаажа түлэхэ тухай хэрэг гараад байхадань зарим делегацинууд хайралдаг hайн сэдьхэлтэй байха хэрэгтэй гэжэ ба бусад үндэр дээдэ заршамуудые урдаа баряад арсажа эхилдэг зантай байна гэжэ Югославиин түлөөлэгшэ хэлэбэ. Теэд тэдэнэр хариин гүрэнүүдэй компани… хара амяа хараhан өөдэгүй а… рэгэй гараад байхадань, хай… hайн сэдьхэлтэй байха туха… рэ дороо мартадаг байнабшу… хословацка делегаци болбо… лийска дурадхалые б… абаад байбал, бүрин эрхэтэ… дотоодын хуули засагта хама… хорото ушар шалтагаан … байгаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай түлөөлэ… рашенко болбол Парижска … лан тайбанай Конференци… лэдхэжэ байhан эб найра… договорнууд нэгэ гүрэндэ … бүлэг гадаадын ажаүйлэ… эзэдтэ өөhэдынгөө наймаанай … гүүдые ябуулха ба hайжару… га олгохо зэмсэг болохог… hыень тэмдэглэбэ. Английск… гат хадаа страховой хэрэгэ… ла удхатай байhан тухай хэ… Тэрэнь нээрээшье угаа ехэ … байнал даа. Теэд Румыни … страховой хэрэгүүдэй аша … юундэ английска страховой … вын мэдэлдэ үгэхэ юм, энэ … хүгжөөхэ ябадалые муу … ябуулжа шадаха байhан ру… правительствын бии байтар … тиихэ юм? Английска дура… баталан абаха болоо hаа, ст… ниин талаар румынска прав… вын бүрин эрхые айхабтар … заарлаха, мүнөө үедэ бии … хуулиие хубилгажа, страх… хэрэгые хариин гүрэнэй ко… мэдэлдэ оруулхаар румынск… вительствые баадхаха ушар… юм гэжэ Герашенко хэлэбэ.

Английска дурадхалые … хэлсэлгэ комиссиин удаада… дани дээрэ болохоор хойшо… даа.

ГОЛЛАНДСКА ЛАГЕРЬТА ХААЛГАТАЙ БАЙhАН ИНДОНЕЗИЙЦҮҮДЫЕ БУУДАЖА АЛАНА.

ЛОНДОН. (ТАСС). Сиднейhээ Рейтер агентствын корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhoop, Голландска информационно агентство болбол сентябриин 12-то голландска лагерьта хаалгатай байhан хэдэн зуугаад индонезийцүүдэй буhалгааниие пулемёдоор буудажа дараhан тухай мэдээсэбэ. Тэндэ хаалгатай байhан хүнүүдэй нэгэн Соэрдо гэгшэ 13 дахин шархатаад үхэхэ дээрээ: «Индонезийскэ республика мандаха болтогой» гэжэ хэлэhэн байгаа.

Тус лагерьта байhан 500 индонезийцүүдhээ ехэнхинь буhалгаанда хабаадагшад болохо байна.

ЯПОНСКО МОРЯГУУДАЙ БҮГЭДЭНИИТЫН ЗАБАСТОВКО.

ТОКИО, сентябриин 14. (ТАСС). «Иомиури хоци» гэдэг газетын мэдээсэхэнь хадаа, Иокогамада байгаа морягуудай бүхэяпонско союзай таhаг болбол сентябриин 10-да бүгэдэниитын забастовко хэхээр соносхобо гэнэ. Тэрээндэ 2 мянган хүнтэй 57 судный команда хабаадалсаха болоно. Маидзураhаа №15 пароход ээлжээтэ рейстээ гаража ерэбэгүй. «Кинкаи Мару» гэдэг пароход дээрэ заhабарилгын хүдэлмэри зогсоогдоод байна.

ЗАРЛАЛ

Бурят-Монголой Культ… Экономикын Гүрэнэй … шэнжэлэлгын Институт ба … Монголой Үнэн» газетын … хоер хамтаржа, байгша оно… тябриин 18-ай үдэр «Б. М. … редакциин байшан соо … үйлсэ, 26) «Бурят-Монгол… словариин» асуудалай … лингвистическэ сутлаа хэл…

Нэрлэгдэhэн словарь … К. М. Черемисов гэгшэ … хэхэ.

Суглаан үдэшын 7 часта …

hонирхогшод хамаагүй о… болоно.

Харюусалгата редактор Г. Д. ДАМДИНЖ…

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни сельского хозяйства—3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (в зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00698. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. тираж